

મઠપતિ કલ્યાણભટ

વિરચિત

શ્રી ગોકુલેશ લીલા સુધા સિંધુ

અંતર્ગત

કલ્લોલ ૭-૮-૯

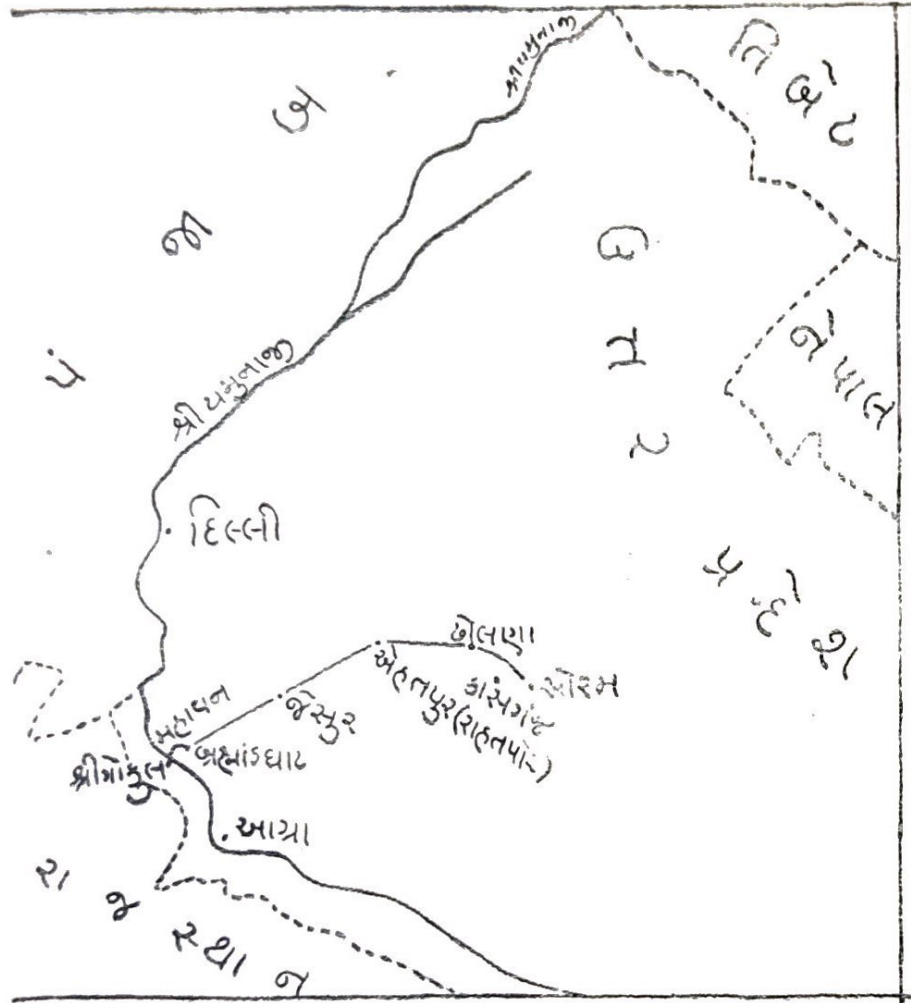
યાને

માલા પ્રસંગ

(કલ્લોલ નવમો શરૂ થાય છે.)

॥ કલ્લોલ ૯ ॥ તરંગ ૧ થી ૩ ॥

॥ નકશો ક્રમાંક ૩ ॥

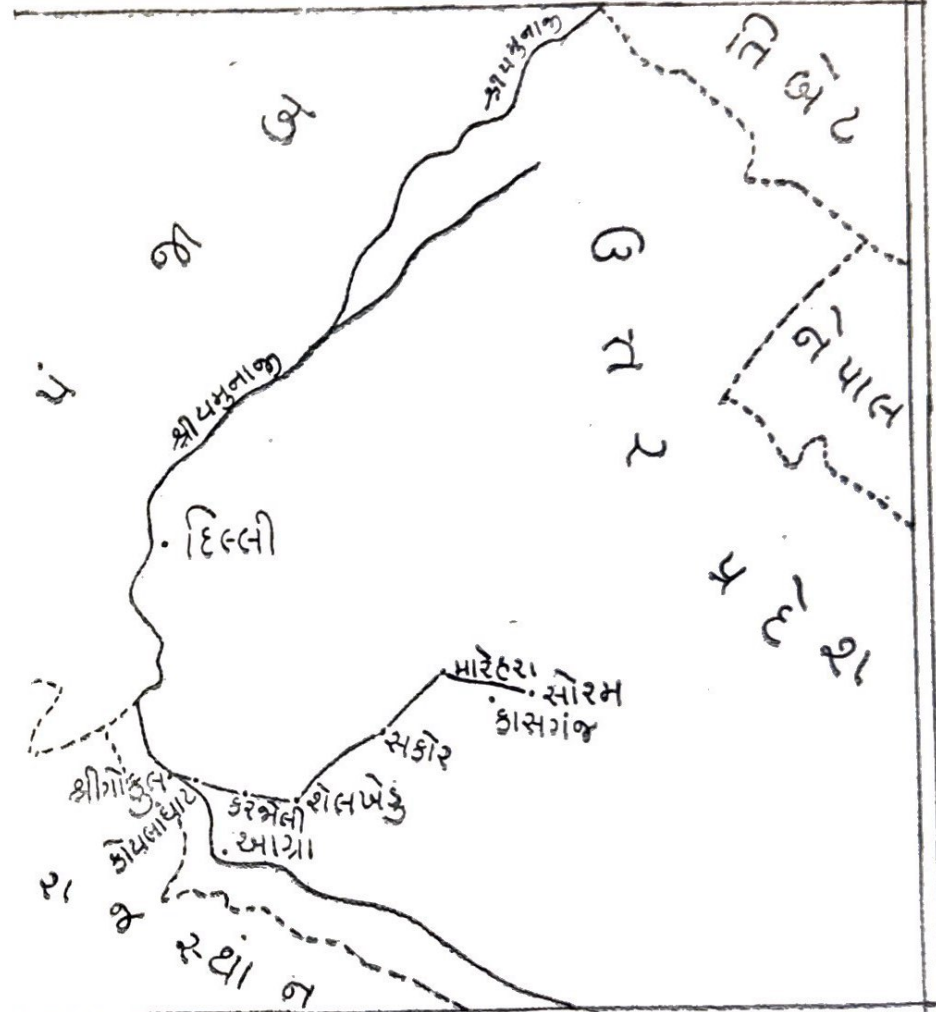

સંવત ૧૯૭૭ના કારતક શુદ્ધ પથી માગશર શુદ્ધ ૬.
શ્રી ગોકુલનાથજીએ તિલક-માલોધાર માટે કરેલો પ્રવાસ.
શ્રી ગોકુલથી સોરમ

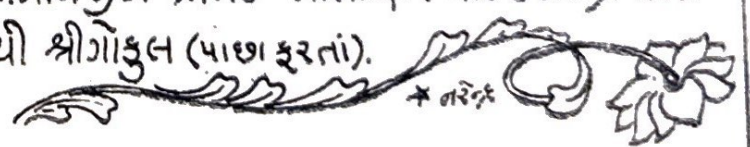

॥ કલ્લોલ ૯ તરંગ ૮ થી ૯ ॥

॥ નકશો ક્રમાંક ૪ ॥

સંવત ૧૯૭૭ના ચૈત્ર વદ પથી ચૈત્ર વદ ૧૦.
શ્રી ગોકુલનાથજીએ તિલક-માલોધાર માટે કરેલો પ્રવાસ.
સોરમથી શ્રી ગોકુલ (પાછા ફરતાં).

કલ્લોલ ૯

તરંગ ૧

પછી અદ્વિતીય અધિરાજ શ્રીગોકુલેશ પ્રભુ યમુનાજી પર પધારી, રનાન કરી, તેના કિનારે ભકતો સહિત ખિરાજી રહ્યા હતા, ત્યારે શ્રીયમુનાજીએ એકાંતમાં કરુણાસાગર શ્રીજીને વિજ્ઞપ્તિ કરી કે આપ ગંગાજીના તટ પર થોડાક દિન ખિરાજી. આ સમયે શ્રીયમુનાજી કરુણાથી સમુચ્છલિત થતાં હતાં અને શ્રીજીથી પોતે વિયુક્ત થવાનાં હતાં તે વિરહકલ્પેશને પોતે મનમાં લાવ્યા નહિ. (૧-૨) આ વાત પહેલાં નિવેદિત કરી જ હતી તેથી સત્ય પ્રતિજ્ઞા શ્રીજીએ તે વિજ્ઞપ્તિ સ્વીકારી. તેથી પોતાને ઘેર પધારીને મ્લેચ્છાધિપતિએ કરેલી વિનંતીને જાણે અનુસરવા માટે મથુરા નામના જોષીને બોલાવ્યો અને સુરસરિતા ગંગાજીને કૃતાર્થ કરવા માટે પોતાની શૂકરક્ષેત્રની યાત્રાર્થે કારતક સુદ પાંચમે નીકળવાનું નક્કી કર્યું. (૩-૪૩) શૂકરક્ષેત્ર (સોરમજી) તરફ પ્રયાન કરવા માટે તૈયાર થયેલા પ્રભુને જોતાં ભકત વૈષ્ણવો, મિત્રો, સ્વજનો, જ્ઞાતિજનો અને બીજા કેટલાક તેમની પાછળ જવા તૈયાર થયા. પ્રિયતમ પ્રભુએ માર્ગમાં સહન કરવાં પડતાં કષ્ટો વગેરે વર્ણવી તેમને સાથે આવવા ના કહી; પણ જ્યારે તેમણે ના માન્યું, ત્યારે પોતે તેમને અનુમોદન આપ્યું. (૫-૬૩) પાંચમે પોતાના સેવ્ય સ્વરૂપ શ્રીનાથજીની રાજભોગ પર્યંતની સેવાથી પહેાંચી, સર્વ સ્વજનો સાથે ભોજન કર્યું. (૭૩) પછી બધાં જ્ઞાતિજનોને જે માસિક દ્રવ્ય આપવાનું હોય તેની અને તેમના બધા નિર્વાહની પોતે વ્યવસ્થા કરી; ત્યાર બાદ વાહન, શિખર આદિની જરૂરી વ્યવસ્થા જલદીથી કરી, જ્ઞાતિજનોને બહુ ધન આપ્યું; પછી નિઃસીમ કૃપાથી વિપ્રોને વિવિધ પ્રકારનું વિત્ત, ગાયો, વસ્ત્રો, સુવર્ણ અને રત્નોનું દાન કર્યું, અને બધાંને વિદાય કરી પોતે બૃહદ્વન (મહાવન) જઈ ખિરાજ્યા. (૮-૧૧) લોકરીત પ્રમાણે શ્રીજીએ શ્રીગોકુલને છોડ્યું હતું, પરંતુ આધિદૈવિક ગોકુલ તો પ્રિયતમ પ્રભુની સાથેજ હતું અને પ્રભુએ તેને અનુમોદન પણ આપ્યું હતું. (૧૨) પણ જે આધિભૌતિક ગોકુલ હતું, તેણે કૃપાશક્તિને વિનંતી કરી કે પોતાને શ્રીજી સાથે લે, ત્યારે કૃપાશક્તિએ સમાધાન કર્યું કે હું ગોકુલ, ગંગાજી અને શૂકરક્ષેત્રના તથા ત્યાંના નિવાસી પોતાના પ્રિય ભકતો અને ચંદ્રમુખી સ્ત્રીઓના મનોરથોને પૂર્ણ કરી, શ્રીજી પાછા આવી, તારો આદર કરશે (તારી સંગે રહેશે), અને તારું આધ્યાત્મિક રૂપ છે તેને પોતાના નિવાસ દ્વારા કૃતાર્થ કરશે. એટલે હમણાં અલૌકિક લીલા રસથી પૂર્ણ પ્રાણનાથની સાથે જવાનો આગ્રહ તું કરીશ નહીં. એથી શ્રીગોકુલને સંતોષ થયો. (૧૩-૧૬૩) જ્યાં ઇશ્વરેશ્વર ખિરાજ્યા, ભકતોના તંબુ તાણ્યા, તે તે સ્થાનો મહાનગર જેવાં બની અનંત

૨

શોભાથી શોભવા લાગ્યાં. (૧૭-૧૮) ગાન, નૃત્ય, પાઠ, હર્ષ, હાસ્ય, વિનોદ વડે, આનંદિત સ્ત્રીઓ, પુરૂષો, ગાયો, હાથી. ઘોડા રથ, ઊંટ, ગાડાં, વિવિધ માળીઓ, વણિકોના સમૂહો, ગાંધી, તેલી, હજમ, ઘોખી વગેરે વડે ત્યાં મોટું બજાર જેવું બની જતું. (૧૯-૨૦) ગોપગોપીઓ, હરિકથા, સદૈવ શ્રીનાથજીના સંપૂર્ણ સેવા પ્રકાર વડે, અલૌકિક પ્રેમ, ગુણપ્રકર્ષ, શોભા, સુખમા, પુણ્ય, સૌંદર્યશશિ, વિપ્રો, સ્વજનો અને જ્ઞાતિજનો, બાળક, યુવાન અને યુગલો સહિત સુંદર નૃત્ય-ગાનથી પ્રખ્યાતિની એકાદશીએ શ્રીજીએ જાગરણ કર્યું અને તે સ્થાનના પોતાના ભક્તોને કૃતાર્થ કર્યા. (૨૧-૨૪) ત્યાં સાત દિવસ રહી કાલિંદીજીને પ્રિયતમે આનંદ આપ્યો અને પારણાં કરી બારશને દિવસે કૃપાસાગરે બ્રહ્માંડ તીર્થને પોતાના નિવાસથી વિભૂષિત કર્યું. (૨૫) પોતાના જન્મસ્થળ પ્રયાગમાં રહીને જે ગંગા તરફ શ્રીજીએ કરુણા બતાવી છે, તે ગંગા સખીભાવથી જે યમુનાજી એકદમ ઉછળતાં વિલીન થયાં છે, તે યમુનાજીના જળનો સ્વીકાર કરીને અને તેમનાં જળમાં સ્નાન કરીને પ્રીતિપૂર્ણ ચિત્તવાળા શ્રીજીએ યમુનાજીને રોમાંચ આપ્યો. મ્લેચ્છપતિના તે પત્રની રાહ જોવાને બહાને પોતે ત્યાં વીસ દિવસ બિરાજ્યા. (૨૬-૨૮) અહીં અત્યંત કુટિલ, મૂર્ખ અને લજ્જાહીન સંન્યાસીએ વિચાર્યું કે શ્રીગોકુલપતિ ગોકુલ છોડી નિકળ્યા છે તો હું તેમને થોભાવી દઉં; તેથી મારી પ્રતિષ્ઠાની અભિલાષા સિદ્ધ થશે (મારી લાજ રહેશે); કેમ કે ગોકુલનો ત્યાગ કરવાનું તેમણે સ્વીકાર્યું હોવા છતાં, ખરેખર ગોકુલ ત્યાગ કર્યો નથી, એ વાત યવનેશ જાણશે અને તેથી યવનેશ તેમના પર ક્રોધ કરશે. એમ થાય તે માટે તે સંન્યાસીએ મથુરાના ઔઘરીઓ અને પોતાના અનુરક્ત સેવકોને શ્રીજી પાસે મોકલ્યા. તેમણે પ્રભુ પાસે જઈ, દંડવત પ્રણામ કરી કહ્યું, (૨૯-૩૨) કે હાથ જોડીને પરમ પ્રભુ, આપને તે સંન્યાસી વિનંતી કરે છે કે આપે કાશ્મીર જવા આવવાનું કષ્ટ સહ્યું તેથી હું અનુતાપ પામું છું, પશ્ચાતાપ કરું છું, તો દયા કરી ઘર અને ગામનો ત્યાગ કરી આપ સુદૂર (શૂકર) ના પધારશો; અહીં જ બિરાજો; હું પ્રસન્ન છું, હું હવે કશું જ નહીં બોલું. (૩૩-૩૪) એ અર્થનો એક પત્ર હું મ્લેચ્છપતિને લખીશ. તે મારે વશ છે, તો તમે તેનાથી જરાય ડરશો નહીં. (૩૫) એ પ્રમાણે તે મથુરાવાસીઓએ કહ્યું ત્યારે આક્ષેપ કરી ઇશ્વરેશ્વર જળપૂર્ણ મેઘના ધ્વની જેવી ગંભીર, સાચી તથા ઊર્જિત વાણી બોલ્યા (૩૬) કે એ સંન્યાસી કોણ છે? તમારાએ સંન્યાસીને અમે કાંઈ કદીએ ગણકારતા નથી. એ પાપી અને પાખંડી કોઈ પણ ઠેકાણે છે કે નહિ તે અમે વિચારતા નથી. શું એના વચનથી અમે ગોકુલથી પ્રયાણ કર્યું છે? (૩૭-૩૮) શું અમે એનું કહેલું કદીયે માનીએ છીએ? દેશપતિ સાથે તે સમયે જે મધુર સંવાદ (વાર્તાલાપ) થયો તે વખતે યવનેશની પ્રાર્થનાથી અમે ગોકુલ ત્યાગનો સ્વીકાર કર્યો છે, તે અમે અમારી સ્વેચ્છાથી કરીશું; તેમાં અમે કોઈને કશું પૂછતા નથી, કશું કોઈનું સાંભળતા નથી કે અમે ઇચ્છતા નથી. (૩૯-૪૧) નથી અમે કોઈની પ્રસન્નતા ઇચ્છતા કે નથી કોઈના ક્રોધથી અમે ત્રાસ પામતા. એ દેશપતિને શું લખશે? (૪૨) કૂતરા જેવો કુબુદ્ધિવાળો

૨

૨

તે કોની પાસે અને કોને માટે પત્ર લખાવશે ? “બંસીના નાદ સાથે થતા મધુર કઠાક્ષોથી મારા પર કૃપા કરો; તમે પ્રસન્ન થયા, તો અમારે બીજનું શું કામ ? તમે પ્રસન્ન ન થયા હો, તો પણ બીજઓનું અમારે શું કામ ? (૪૩૩) એવા શ્લોકો રૂપ કર્ણામૃતથી શ્રીમદ્ગિરિરાજધરણી મધુર લીલાઓમાં સદા અમે અમારા ચિત્તને બેડીએ છીએ. શ્રીગિરિધારીની લીલાઓમાં જ અમારું ચિત્ત રમે છે, તો એવા પાપીની પ્રસન્નતાની કે અપ્રસન્નતાની અમને કોઈ દરકાર નથી. તો તમે શીઘ્ર બજો અને જીને તેને આ પ્રમાણે કહો. (૪૪-૪૫૩) ॥ સ્નેહ વાછલ્ય ભાવ જુત, દરશત્વે ટેક વિવેક । પાતિવ્રત અનન્ય મન, નાગર વલ્લભ એક ॥ આ પ્રમાણે શ્રીમદ્ ગોકુલેશલીલા સુધાસિધુનો ભાગીરથીકૃતાર્થકરણ નામના નવમા કલ્પલનો પહેલો તરંગ પૂરો થયો ॥ ॥ દ્વિતીય શું રાખીયે, ધીરજ ચિત્ત વિચાર । શ્રીગોકુલેશ કરી પેંજ જ્યોં, માલા તિલક પ્રકાર ॥ હવે તરંગ બીજે શરુ થાય છે ॥

એ પ્રમાણે ત્રણે જગતના પતિ શ્રીમહાપ્રભુજનાં વચન સાંભળી તે ચૌધરી આદિ મથુરાવાસીઓ તેમને વારંવાર પ્રણામ કરી, તે પાપીની પાસે ગયા અને પ્રભુએ કહેલાં વચન કહી સંભળાવ્યાં; (૧) ત્યારે તે કુષુદ્ધિવાળો સંન્યાસી ઝાંખો પડી ગયો ને ક્રોધ કરીને પોતાના માણસોને તેણે કહ્યું કે મ્હેચ્છપતિને મળવાનું થતાં હું તેમનું જે કરીશ તે તમે જાણો. (૨૩) તેના આ શબ્દો મથુરાના પંડ્યા નામના જ્ઞેશીએ મથુરાથી શ્રીજી પાસે જઈને તેમને કહી સંભળાવ્યા, ત્યારે હસતા મુખારવિંદથી પોતાના ભક્તો પર અમૃતની વર્ષા કરતાં કરુણાનિધિએ કહ્યું કે જો તે દેશપતિને મળી શકશે, તો તેના મનમાં આવશે તે કરશે; પણ નહિ મળી શકે, તો તે શું કરશે ? દયાનિધિ ભગવાન ધર્મપરાયણ સુખુદ્ધિવાળા દેશપતિ સાથે તે કુર સંન્યાસીનો સંગમ જ નહિ કરાવે. (૩-૬) તે વખતે ત્યાં બ્રહ્માંડઘાટમાં ‘જયજય’ શબ્દ થયો; મંગલ ગીત ગવાયાં, હુંદુભિનાદ, મણિના ઝાંઝરના ઝંકાર અને કંકણ તથા કંદોરના કલકલ નિનાદ થયા; વીણા અને વેણુના સુમધુર સ્વરો પ્રકટયા, મુરજ વગેરે વાદ્યોના મંજુલ ધ્વનિ થયા, ગોમુખ, મૃદંગ સારંગી, ભેરી અને તાલનો ધ્વનિ થઈ રહ્યો, ચારણોનાં સ્તવન થયાં, બ્રાહ્મણોદ્વારા વેદનિર્ઘોષ થયો, અશ્વત્થા દણુહણ્યાં, હસ્તિ-સમૂહે ઊંચો નાદ કર્યો, શ્રીનાથજીની આરતી વખતે ઝાંઝરના ઝંકાર થયા, અને તે તે સમયે શંખનાદ પણ થયા. (૭-૧૦) એ બધો નિનાદ (ધોષ) ક્ષણે ક્ષણે તે અધમચતિના કાનમાં પ્રવેશી તેના મન અને ગાત્રને પ્રલયના અગ્નિની જેમ બાળવા લાગ્યો અને ભરમીભૂત કરવા લાગ્યો. (૧૧-૧૨) હવે તે સમયે શ્રીગોકુલેશજીને શ્રીગોવર્ધનધારી શ્રીનાથજીનાં મુખદર્શનની અત્યંત ઉત્કંઠા થઈ, અને શ્રીજી પોતે બહુ દૂર જતા હોવાથી તેમના વિયોગથી શ્રીગોવર્ધનનાથજીની પણ અત્યંત ઉત્કંઠા વિચારી, વિચક્ષણ શ્રીમહાપ્રભુજ યમુનાજીનો તે ઘાટ છોડી, ગડાવ ઘાટ પર જઈ, યમુનાજી પાર કરી, ગોવર્ધનપર્વત પર પધાર્યા, અને ગોવર્ધનધારીનાં દર્શન કરી પોતાના તથા શ્રીગોવર્ધનધારીના ભાવથી યોગ્ય સેવા કરી પાછા શિબિરમાં પધાર્યા, અને ત્યાંથી આગળ પ્રસ્થાન કરવા તેઓશ્રીએ વિચાર કર્યો. (૧૩-૧૬) ત્યારે કેટલાક સેવકોએ કહ્યું કે હે શ્રીગોકુલેશ શ્રીમહાપ્રભો, શૂકરક્ષેત્રમાં આપ નિવાસ કરો, એ વાતને

અનુમોદન આપતો દેશાધિપતિનો પત્ર હજી આવ્યો નથી તો આપ તેની રાહ જુઓ. (૧૭-૧૮) એ સાંભળીને ભગવાન ગોકુલેશે હસતા મુખારવિંદથી તેમને કહ્યું કે તે પત્ર આવશે, પ્રતીક્ષા કરવાનો શો અર્થ? આપણે જલ્દીથી પ્રસ્થાન કરવું જોઈએ. તે સમયે રામરત્ન નામનો એક મિત્ર અને શ્રેષ્ઠ નર્તકે પ્રિયતમ ગોકુલેશના વિયોગના ભયથી પ્રભુને વિનંતી કરી કે અમે અહીંયાં રહીએ છીએ અને પ્રાણનાથ, આપ તો અમને અને વ્રજને છોડીને પ્રસ્થાન કરો છો, તો અમે શું કરીએ? (૧૯-૨૧) ત્યારે પ્રિય શ્રીજીએ સ્પષ્ટ કહ્યું કે તમે ડરશો નહિ; આ વ્રજ અમારો ત્યાગ કરતું નથી, કે અમે વ્રજનો ત્યાગ કરી શકતા નથી; અમે તો વ્રજના આશ્રયે છીએ, વ્રજમાં અમારો સદા વાસ છે જ. (૨૨-૨૩) પછી માગશર સુદ બીજને ગુરુવારના દિવસે રાજભોગ પર્યંત શ્રીનાથજીની સેવાથી પહોંચી, પોતાના સઘળા સેવકો સાથે પ્રસાદ લઈ દુર્ગભિના જયનાદ સાથે શ્રીજીએ બ્રહ્માંડધાટથી પ્રસ્થાન કર્યું, સૌંરવ નામના ગામમાં નિવાસ કર્યો. (૨૪-૨૫) ત્યાં રાત્રિનો છેલ્લો પ્રહર બાકી રહ્યો ત્યારે રનાન કરી શ્રીનાથજીની સેવા કરી, રાજભોગ પહોંચી, પ્રભુએ ત્યાંથી પ્રસ્થાન કર્યું અને દ્વાર ગામના તળાવ પર ડેરા નાખ્યા. (૨૬-૨૭) ત્યાં એ ગામના, અને અન્ય ગામોના નિવાસીઓ આવ્યા અને તેમણે વિશ્વવંદ્ય પ્રભુને પ્રણામ કર્યો. (૨૮) કૃપાસાગર શ્રીજીએ અમૃતસમાન વચનો, પ્રસાદ અને વસ્ત્રો વડે તેમનું સમાધાન કર્યું અને પછી આગળ ચાલી ત્રીજને દિવસે રાહતપુરના મનોહર તળાવ પર નિવાસ કર્યો, (૨૯) ચોથને દિવસે પહેલાંની જેમ પ્રસ્થાન કરી પ્રિયતમ અકળરાબાદ નામના ગામમાં સુખપૂર્વક બિરાજ્યા; ત્યાંના ચંદ્રતાલ નામના તળાવ પાસે પોતાના સુંદર ડેરામાં ગુણસાગર શ્રીજી પોતે બિરાજી રહ્યા હતા, ત્યારે ગંભીરા નામના ગામના બલવાન અને પ્રખ્યાત આલમરાય નામના મુખીએ સઘળા સ્વજનો સહિત આવીને પ્રેમપૂર્વક પ્રિયતમને પ્રણામ કર્યો. (૩૦-૩૩) તેની એક પ્રિયાએ મૃદંગ વગાડીને ત્યાં સુમધુર ગાન કર્યું; એના ગાનથી પ્રભુ સંતુષ્ટ થયા અને તેની અત્યંત પ્રશંસા કરી. (૩૪) કૃપાબિંધ પ્રભુની ઘેર જવા માટે રજા લઈ તે પ્રિયાની સાથે જ શરમ રાખ્યા વિના ઘોડા પર સવાર થઈ તે ચાલ્યો ગયો; તે જોઈને પ્રભુ તેનો દોષ મનમાં લાવ્યા નહિ, પણ કેવળ રિમત કર્યું; (૩૫-૩૬) અને પોતાના સેવકોને કહ્યું કે આ મોટો માણસ પણ આ પ્રમાણે કરતાં લાજતો નથી, તો એના કરતાં બીજું શું આશ્ચર્ય? (૩૭) પ્રિયતમ પ્રભુ પાંચમે અકળરાબાદથી નીકળી માર્ગમાં આવતા સાહગઢ નામના ગામ પાસે આવ્યા. (૩૮) ત્યાં કેટલાક મૂર્ખ માણસો પ્રભુનું લાવલશકર જાણે ચતુરંગ સેના હોય તેમ માની નાસી જવા લાગ્યા; તેમાંના કેટલાક મૂર્ખાઓ તો બંદૂકો અને ગોફણો વડે લડવા માટે તૈયાર થઈ ગયા. (૩૯) આગળપાછળ જોઈને અને કૃપાપાત્ર વૈષ્ણવોના વચનથી, જે લોકો પહેલાં ભાગી ગયા હતા, તેઓ ગોકુલપતિ પુરુષોત્તમ પ્રભુને શરણે આવ્યા. (૪૧-૪૨) એમાં આલમરાયના ભાઈનો અતિભાગ્યવાન પુત્ર વીરભદ્ર નામનો હતો; તેણે પ્રભુની પાસે આવી, બ્રહ્માને પણ અપ્રાપ્ય જેની ચરણરજ છે, એવાં પ્રભુનાં ચરણકમલમાં પ્રણામ કર્યો. (૪૨)

ભગવાન શ્રીજીએ તેને કેટલીક વાતો અનુગ્રહપૂર્વક પૂછી અને પ્રભુ પ્રત્યેના પ્રેમ અને વિનયભાવથી પ્રકાશતા તે વીરભદ્રે તેનો ઉત્તર આપ્યો. (૪૩૩) એ ગામની પાસે જે દીવડી નામનું ગામ હતું, તે ગામમાં કેઠક એક ભિક્ષુણી હતી; તે પ્રભુનું વારંવાર નામ લઈને કંઈક માગવા માટે તેમની પાસે આવી. (૪૪-૪૫) તેને જોઈને રસિકોના અગ્રણી ભગવાને હસતા વદનકમળથી કહ્યું કે તમને વિધવાઓને શું હવે પતિ વહેંચી આપું? એમ કહી સરસ વિનોદ કર્યો. (૪૬૩) એ સાંભળીને બધા ભકતો, બંધુઓ, અને સ્વજનો પણ મૃગનયની સ્ત્રીઓ અને લોકો તથા તે ભિક્ષુણી પણ હર્ષના સમુદ્રમાં ડૂબી ગયાં. (૪૭૩) તેના મનોરથથી ય અધિક તે ભિક્ષુણીને આપીને શ્રીમહાપ્રભુ કાલી નદી પાર કરી, ગંધેરીનામના ગામના ગોંદરે આવી પહોંચ્યા. તે વખતે પ્રભુનાં તેલ ભરેલાં વાસણોમાંથી પુષ્પગંધયુક્ત તેલ રેડાઈ ગયું અને ચારે દિશાઓ સુગંધિત થઈ ગઈ. ત્યાં લાખોની સંખ્યામાં 'હું પહેલો, હું પહેલો' એ પ્રમાણે ઊડતા ભમરાઓની જેમ લોકો ત્યાં મંડરાવા લાગ્યા, અને બહુ આશ્ચર્યથી તેઓ કહેવા લાગ્યા કે આ કેવું સુગંધીદાર તેલ છે! તેમને જોઈને પ્રભુએ મધુર સ્મિત કર્યું. (૪૮-૫૨) ॥ શ્રી મોહન રત્ન ગોકુલેશો જય જયતિ ॥ શ્રી શ્રી ॥

આ પ્રમાણે શ્રીમદ્ ગોકુલેશલીલા સુધાસિંધુનો ભાગીરથીકૃતાર્થકરણ નામના નવમા કલ્લોલનો બીજો તરંગ પૂરો થયો ॥ વિવેક લીધે ચિત્ત ચાતુરી, નાગરધીરજ સ્નેહ । અનન્યતા જુત આશરો, રાખીયે તજત લો દેહ ॥ હવે તરંગ ત્રીજો શરૂ થાય છે. ॥

પછી તેઓશ્રી ઢોલણ નામે ગામમાં આવી ત્યાં નિવાસ કર્યો. પછી માગશર સુદ છઠના દિવસે એક પ્રહર દિન ચઢ્યો ત્યારે પ્રભુએ પોતાના સ્વરૂપથી શૂકરક્ષેત્રને વિભૂષિત કર્યું. (૧૩) તે વખતે દેવનદી ગંગાજી, વરાહદેવ, ત્યાંના પુરુષો અને ચંદ્રવદની સ્ત્રીઓ અત્યંત પુલકિત થયાં અને હર્ષસાગરમાં ડૂબી ગયાં. (૨-૩) પછી નિવાસને યોગ્ય સ્થળની પરીક્ષા માટે તે સુંદર જગદીશ્વરે ઘોડા પર બેસી અનેક ભકતોની સાથે જુદાં જુદાં સ્થળોમાં ફરીને તે તે પ્રદેશને પુનીત કર્યો. (૪૩) તેવામાં ગંગાજીની પાસે જ સરોવર અને સાલવૃક્ષોવાળું એક સ્થળ શ્રીજીએ જોયું અને પ્રસન્ન થયા અને ત્યાં જ પોતાનું શ્રીગોકુલ વસાવ્યું. (૫-૬) ગંગાજીનો ઊંચો કિનારો જોઈ પોતાના સેવકોને આજ્ઞા કરી કે અહીં ખાદ્યકામ કરી ગંગા પ્રતિ સુગમ માર્ગ બનાવો. અનેક ભકતોએ એક સાથે કામે વળગી સત્વર તે પ્રમાણે કર્યું, (૭-૮) ત્યારે તેમની એ પ્રકારની શીઘ્રતા જોઈને પ્રભુ સંતુષ્ટ થયા અને તે પ્રદેશ થોડા વખતમાં એક મોટા નગર જેવો દેખાવા લાગ્યો, (૯) અને પ્રાણાધીશની ઈચ્છાથી તે પ્રદેશને શ્રીગોકુલ નામ મળ્યું. અહીંયા શૂકરક્ષેત્રમાં કાર્ય કરતો ડુંગરજી નામનો રાજપુત્ર હતો, તે પોતાના યોધા અને ચૌધરી તથા જમીન-વાળાઓ સાથે આવ્યો, અને પ્રભુને પ્રણામ કર્યો. (૧૦-૧૧) અહીંયાં બ્રાહ્મણો, વૈશ્યો, ક્ષત્રિયો, વણિકો, શુદ્રો, પુરોહિતો, સર્વ વૈરાગી, યતિ અને બ્રહ્મચારીઓ તથા સ્ત્રીઓ તેમના હસતા સુંદર મુખકમલનું દર્શન કરી કૃતકૃત્ય થયા. (૧૨-૧૩) વાતસલ્યથી પ્રેરિત થઈ તેમણે કહ્યું કે પ્રભુ, આટલી સંપત્તિ સહિત આપ અહીં કેવી રીતે નિવાસ કરશો? (૧૪) અહીં સુરકી

સુરકી નામથી જાણીતો અને ગુરાહર નામનો ચોરી કરવામાં તત્પર એવાં દુષ્ટો વસે છે; તેઓ શૂરવીર, શસ્ત્રાસ્ત્ર ધારણ કરનારા, બધા પ્રકારના ઉપદ્રવ કરનાર, સર્વ કોઈનું સર્વ કાંઈ લૂંટી લેનારા છે અને હંમેશાં બધાંને કષ્ટ આપે છે. (૧૫-૧૬) શ્રીમહા-પ્રભુએ તેમને કહ્યું કે તેઓ યવન તો નથીને? યવનથી પણ ન ડરનારા અમને તેઓ શું કરશે? (૧૭) ગિરિરાજ ધારણ કરનાર પ્રભુ સર્વત્ર અને સર્વદા પોતાના ભક્તોની રક્ષા માટે જાગ્રત છે જ; તેથી અમે લેશ જેટલી પણ ચિંતા કરતા નથી. (૧૮) શ્રીભગવાન પોતાનાં સ્વજનો સહિત ત્યાં રહી દર્શન આપીને તથા પોતાનાં ચરણો વડે તે પૃથ્વીને, ગંગાજીને અને ઋષિઓને કૃતકૃત્ય કર્યાં. (૧૯) હસ્ત, ચરણકમલ અને શ્રીઅંગસમૂહનો સ્પર્શ પામી તે ગંગાજી સર્વોપરિ શોભાને પ્રાપ્ત થયાં. (૨૦-૨૧) પરાત્પર અને સર્વધર્મધુરંધર પ્રભુ શાસ્ત્રોક્ત વિધિથી ત્યાં સ્નાન, દાનાદિક કર્યું, પછી શ્રીનાથજીના મંદિરમાં પધારી, શયન આરતી સુધીનું યોગ્ય સેવાકાર્ય કરી પોતે સુખપૂર્વક શયન કર્યું. (૨૨) બ્રાહ્મમુહૂર્તમાં ઊઠી આવશ્યક આહિનક કર્મ કરી, ગંગાજીમાં સ્નાન કરી, પ્રભુએ ગિરિરાજધારીના મંદિરમાં જઈ મંગળ આરતી કરી. (૨૪) પછી કૃપાસિંધુ મંદિરની ભીતરથી બહાર આવ્યા ત્યારે કૃષ્ણ પારેખ, નાથભાઈ, તેમના પુત્ર હરિભાઈ, રતનજી, લીબજી, સિંધજી, કેશવદાસ, મોટાભાઈ, સોમજી, વ્હાલાભાઈ, ભક્તિમાન ગુણસાગર કહાનદાસ અને બીજા અનેક સેવકો, પુરુષો અને સ્ત્રીઓ પ્રેમવશ થઈ તેમને વીંટળાઈ વળ્યાં. મંગલની ઈચ્છા કરનારાં તેમણે વિવિધ મંગલ ગીતો ગાયાં કે આજે અમારું મહાભાગ્ય પ્રકટયું છે, આજે પ્રાણેશ્વરનો જન્મોત્સવ છે, અમારો આનંદ ભુવનોમાં સમાતો નથી. (૨૫-૨૬) પછી તેમણે રંગોળીથી શોભતી વેદીમાં શ્રેષ્ઠ આસન મૂકી તે પર પ્રિયતમને પધરાવ્યા અને સુગંધિત વિવિધ પુષ્પો વડે તેમના અભિષેક કર્યો અને તે બધા હર્ષસાગરમાં ડૂબ્યા. (૩૦) તે વખતે ત્યાં આનંદપૂર્ણ ચંદ્રમુખીઓનું અને ભક્તોનું મંગલગાન ત્રણે લોકમાં વ્યાપી ગયું. (૩૧) ચંદન, અગુરુ, કપૂર, કરતુરી અને કુંકુમની ઉબટન લઈ તેમણે શ્રીજીનાં અંગોને ચોળ્યાં (૩૨) પછી ભાગ્યશાળી ભક્તો નાના રત્નો અને મેતીથી જડેલી સુવર્ણચોકી પ્રેમપૂર્વક લાવ્યા, અને શુભ ઉત્તમ પાત્ર વડે સુગંધિત અને અનતિઉષ્ણ જલ આનંદપૂર્વક ભક્તોએ ત્યાં લાવી મૂક્યું. (૩૩-૩૪) વિવિધ ભાવથી ઊંચા સ્વરથી સ્ત્રીઓ સર્વત્ર ગાન કરતી હતી; હુંદુભિ, ગોમુખ વગેરે વાદ્યો વાગી રહ્યાં હતાં; સૂત, માગધ, બ્રાહ્મણો અને ચારણો તથા બંદીજનો પ્રભુના ગુણોનું સ્તવન કરતા હતા; પ્રભુના મંગલ સ્નાનને નીરખવા માટે ભક્તજનો પ્રેમપૂર્વક પ્રભુની પાસેની જગા ગ્રહણ કરવા પડાપડી કરતાં હતાં, યુવતીઓ પ્રિયતમના મુખકમલનું દર્શન કરવા ઉતાવળી થતી હતી; રત્ન ચોકી પર બેઠેલા તે પ્રભુનાં દર્શન કરવાની ઈચ્છાવાળાં સ્ત્રી-પુરુષોનો ઘણો મોટો સમુદાય ત્યાં એકઠો થયો; તે એટલો બધો હતો કે ત્યાં ફેંકેલા તલ ભૂમિને સ્પર્શ કરી શકતા નહોતા. (૩૫-૪૦) ચારે તરફ ફેલાતી સુગંધી અને કુંકુમદ્રવ ભક્તો શ્રીજીનાં અંગો પર ચોળતા હતા, હાથ વડે મૃદુતાથી મસ્તક પર

લગાવતા હતા અને કેશ પણ ચોળતા હતા, અને એ રીતે રનાન કરાવતાં કરાવતાં ભકતો રસમહાસાગરમાં ડૂબતા હતા. (૪૧-૪૨૩) એ પ્રમાણે પરમ પ્રભુને મંગલ રનાન કરાવતાં અને ચરણકમલમાંથી નીતરેલું ચરણામૃત લેવાને આવતાં અને તે લઇને જતાં સ્ત્રીપુરુષોનો કોલાહલ એટલો મોટો થયો કે તે ત્રણે લોકમાં વ્યાપી ગયો. (૪૩-૪૪૩) રનાન પછી સુંદર શુભ વસ્ત્રથી શ્રીઅંગ લૂછ્યું ત્યારે શ્રીઅંગની જે શોભા હતી, તેનું પાન ભકતોની દષ્ટિએ કર્યું. (૪૫૩) પછી મૃગનયની ભક્તિભાગ્ સ્ત્રીઓએ જ્યાં મોતીથી પૂરેલી રંગોળી પ્રકાશિત થઈ રહી ત્યાં, રત્નમય અને મૃદુ વસ્ત્ર પિછાવેલી ચોકી પર જગદીશ્વર પોતે બિરાજ્યા, અને વિખ્યાત માકુંડ્યાદિ અષ્ટ ચિરંજીવીઓની આદરપૂર્વક પૂજા કરી. (૪૬-૪૮) પછી મહાભાગ્યવાન ભક્તિમતી પ્રિય સ્ત્રીઓએ શ્રીજીને સુગંધિત કુંકુમ વડે મંગલ તિલક કર્યું, અને શ્રીમદ્ગોકુલજીવનનું અક્ષત, તાંબૂલ અને રત્નજડિત સુવર્ણપાત્રમાં મૂકેલી કપૂરની દીવેટની આરતી વડે અર્ચન કર્યું. (૪૯-૫૦૩) પછી ઇશ્વરેશ્વર શ્રીનાથજીના મંદિરમાં પધાર્યા અને રાજભોગ આરતી કરી. પછી બધા બંધુઓ અને જ્ઞાતિજનો સહિત ભોજનમંદિરમાં જઈને પ્રસાદ લેવા બેઠા. (૫૨૩) ત્યાં પ્રભુના અનેક સ્ત્રી-પુરુષભકતો આવ્યા અને શ્રીજીની આજ્ઞાથી પોતપોતાને યોગ્ય સ્થળે બેઠા. ત્યાં પ્રભુએ તેમની સાથે ગોકુલમાં જેમ ભોજન કરતા હતા, તે પ્રમાણે ભોજન કર્યું. (૫૩-૫૪) પછી હાથ, મુખ અને ચરણ ધોઈને શ્રીપ્રભુજી ભકતોએ સુંદર રીતે સજ્જેલા સભાગૃહમાં બિરાજ્યા. (૫૫) સર્વે ભકતો પરમાનંદથી પૂર્ણ થઈ પ્રિયતા તે વિશાળ અને અત્યંત મનોહર સભાગૃહમાં આવી પહોંચ્યા. (૫૬) ત્યાં ઇન્દ્રગોપતા વર્ણ જેવા સુંદર વર્ણવાળા ગાદીતક્રિયા પર બિરાજેલા પ્રિયતમને બેઠાને ભકતો આનંદ-સાગરમાં ડૂબ્યા. (૫૭૩) અહીં સેવકો કંચુકાદિ, પાદ, કટિબંધ વગેરે વિવિધપ્રકારની દિવ્યભેટા લાવ્યા, અને “આજે ઉત્સવ છે” એમ કહી પ્રેમપૂર્વક પ્રભુનાં અંગો પર ધરી (પહેરાવી). તે તે વસ્ત્ર ધારણ કરીને શ્રીજી અત્યંત શોભાયમાન થયા અને બધાંને પ્રસન્નતા આપી. (૫૮-૬૦) ત્યાં લવાયેલ ભેટરૂપ વસ્ત્રો, સુવર્ણહાર, ભૂષણો, વિચિત્રહાર, કુંકુમ, પદક, કુંડલ, ચાદર, મોજડી અને બીજા અનેક વસ્તુઓના ત્યાં ઢગલા થયા. (૬૧-૬૨) કેટિ ચંદ્રો કરતાંય અધિક શોભાવાળું શ્રીપ્રાણનાથનું મુખ વારંવાર બેઠાને સ્ત્રીઓ હર્ષસાગરમાં ડૂબી. (૬૩) ભકતો તેમને તાંબૂલ ખવડાવતા હતા, તેથી તે મુખની શોભા અત્યંત વધી હતી, તેથી સ્ત્રીજનોમાં ચુંબનેચ્છા પ્રકટી. (૬૪) શ્રીજીના ચર્વિત તાંબૂલનો અવશેષ જેમણે પ્રાપ્ત કર્યો, તેમનામાં ભક્તિ અને મુક્તિમાં પણ અરુચિ ઉત્પન્ન થઈ. (૬૫) કુંકુમથી રંગેલાં કેસરી બે વસ્ત્રો શ્રીજીએ ધારણ કર્યાં હતાં, હીરા મોતીથી જટિત સુંદર સુવર્ણ કુંડલો કાનમાં પહેર્યાં હતાં, અને ચારે બાજુ સેવકોથી વીંટળાયેલા સુંદર ગોકુલાધીશ્વર અત્યંત શોભાયમાન થઈ રહ્યા હતા; ઊંચા ગાદીતક્રિયારૂપ પોતાના આસનને તેઓશ્રી શોભાવી રહ્યા હતા; લક્ષ્મીની સુંદરતાથી પણ અધિક સુંદરતાવાળી સ્ત્રીઓના સમૂહથી પોતે આવેષિત હતા. એવા શ્રીગોકુલાધીશ્વર તમારું સૌનું રક્ષણ કરો. (૬૬) ॥ શ્રી મોહન રત્ન ગોકુલેશો જયતિ ॥

આ પ્રમાણે શ્રીમદ્ ગોકુલેશઙ્ગીલા સુધાસિંધુનો ભાગીરથીકૃતાર્થકરણુ નામના નવમા કલ્લોલનો ત્રીજો તરંગ પૂરો થયો ॥ શ્રીગોકુલેશ સ્વરૂપ કું । રાખીયે દ્વિગ મન સંગ । દ્રઢ ધીરજ સોં અંક રસ, નાગર વૃદ્ધે ઇક રંગ ॥ હવે તરંગ ચોથો શરૂ થાય છે. ॥

એક વખત રાત્રે કોઈક ચોર આવીને એક બળદ ચોરી ગયો; તે બાળીને લોકોએ, મોઠા કોલાહલ કરી મૂક્યો. (૧) શ્રીમહાપ્રભુજીના બધા પહેરગીરો તેની પાછળ દોડ્યા, પરંતુ તેને કોઈ પણ પકડી શક્યું નહિ. (૨) જ્યારે તે ચોર ઘેર ગયો ત્યારે તે જ ક્ષણે તેનો પુત્ર મરણ પામ્યો. તે વખતે લોકોએ કહ્યું કે શ્રીગોકુલનાથજીનો બળદ તેં ચોર્યો, તે કર્મનું આ ફળ મળ્યું. (૩) એથી તે ચોર બહુ પરિતાપ કરવા લાગ્યો, અને શ્રીમહાપ્રભુનો બળદ તે જ્યાંથી લાવ્યો હતો, ત્યાં ગુપચુપ બાંધી આવ્યો. તે દિવસથી શ્રીમહાપ્રભુના અને તેમના સેવકોના શિબિરમાંથી ચોરોએ ચોરી કરવાનું છોડી દીધું. (૪-૫) માગશર સુદ દશમે પોતાના ચરણકમલદ્વારા ત્યાંના અષ્ટતીર્થોને પાવન કર્યા. અને એકાદશીએ પાંચ તીર્થોને પાવન કર્યા. (૬) પછી સર્વધર્મધુરંધરે ત્યાં રહેલા વરાહદેવને નમસ્કાર કરી તેમનું માહાત્મ્ય વધાર્યું અને પછી ભગવાન પોતાના નિવાસે પાછા આવ્યા. (૮) ત્યાં પણ શ્રીમહાપ્રભુજીનાં દર્શન કરવા માટે કોટિ કોટિ ઉત્તમ લોકો આવ્યા અને દર્શન કરીને ગયા. (૯) પછી શ્રીમહાપ્રભુ ભોજન કરી પોતાના નિવાસે વિશ્રામ કરી રહ્યા હતા, ત્યારે ફરીથી અનેક લોકો દર્શનાર્થે આવ્યા. (૧૦) તેમને રોકવામાં આવ્યા, તેમ છતાં તેઓ દર્શન કર્યા વિના ગયા નહિ, ત્યારે કેટલાકે શ્રીનાથજીનો જ્ઞાની ભીતરિયો તેમને બતાવ્યો અને કહ્યું કે હ્યો શ્રીગોકુલેશજીનાં દર્શન કરો; ત્યારે તેમણે કહ્યું કે આ મિથ્યા વાત છે, તેજવિહીન તે ભીતરીઆને તેમણે પ્રભુ તરીકે માન્યા નહી. જ્યારે પ્રભુ વિશ્રામ કરીને ઊઠ્યા, ત્યારે પ્રભુને જોઈને તેમના ચરણમાં નમસ્કાર કરી, તેમની કૃપાદષ્ટિ પામી કૃતકૃત્ય થઈને તેઓ ઘેર ગયા. (૧૧-૧૩) હવે પાખંડી કુબુદ્ધિવાળા અસુર યતિએ અહીંના શૂકરક્ષેત્રના અધિકારીને પત્ર લખીને શ્રીગોકુલેશના સર્વ સંબંધીજનોને અનાજ વગેરે વેચવાનો નિષેધ ફરમાવ્યો હતો. (૧૪-૧૫) તે પત્રને અનુસરીને ત્યાંના અધિકારીએ વણિકને કહ્યું કે શ્રીગોકુલેશના સંબંધીઓને એક કણ પણ વેચશો નહિ; જે વેચશે તે રાજદંડને પાત્ર થશે. (૧૬) એ સાંભળીને પ્રભુના સેવકો ચિંતા કરવા લાગ્યા કે આપણે હવે શું કરીશું? તેમને ચિંતા કરતા જોઈને ઉદ્ધમ નામના વણિકે પ્રાણાધીશને વિજ્ઞાપના કરી કે જેને જે જોઈશે, તે તેને મારી પાસેથી મળશે. એમ કહીને તેણે રાત્રે વેપાર કરવા માંડ્યો. (૧૭-૧૮) અહીંનો જે દુર્બુદ્ધિ અધિકારી હતો, તેણે તે યતિની આજ્ઞાથી શ્રીમહાપ્રભુજીને કહ્યું કે આપ અહીં ન રહેશો. ત્યારે તેને પ્રભુએ કહ્યું કે અમે યવનેશના કહેવાથી અહીં આવીને રહ્યા છીએ; તે શું તારા કે તારા સંન્યાસીના વચનથી અહીંથી બીજે ચાલી જઈશું? એ પ્રમાણે પ્રભુએ તેનો નિરાદર કર્યો. (૨૦-૨૨) તેવામાં જ અનંતદાસે કાશ્મીરથી આવીને બાદશાહનો એ મતલબનો પત્ર બતાવ્યો કે શ્રીગોકુલેશ્વર પોતાના સેવકો સાથે શૂકરક્ષેત્રમાં ભલે સુખે રહે. (૨૩) તે પત્રજોઈને

તે અધિકારી નિરાદર પામી ચૂપ થઈ ગયો. વળી લશ્કરખાનના જે ઘોડેરવારો પણ આવ્યા અને તે પંત્ર પણ આવ્યો, એટલે તે અધિકારી મરણ પામ્યા જેવો થઈ ગયો; અને પ્રભુને પગે પડીને પોતાના અપરાધ ક્ષમા કરવા વિનંતી કરવા લાગ્યો. (૨૪-૨૫) કરુણાસાગર પ્રભુએ તરત જ તેને ક્ષમા આપી. બીજા બધા વણિકો શ્રીમહાપ્રભુની રાજનીતિ અને વિશેષ લાભને કારણે બીજાઓને તૃણવત્ માની હર્ષપૂર્વક જાતે જ આવી વેપાર કરવા લાગ્યા. (૨૬-૨૭) મિરજાપુરનો રહેવાસી પ્રહલાદ ગુરાહર અને અર્જુનપુરમાં રહેતો સુરકી જ્ઞાતિમાં પ્રસિદ્ધ એવો મોહનરાય, એ બંને પ્રભુને શરણે આવ્યા અને પ્રભુના વદન-કમલથી ભગવન્નામ સાંભળી સેવક બન્યા. તેમણે ભક્તિ, પ્રેમ અને આદરથી ઘાસ તથા કાષ્ટની સેવા કરી. (૨૮-૩૦) મોગસર માસની પૂર્ણિમાએ ચંદ્રનું ગ્રહણ થયું, તેથી પ્રભુએ ગંગામાં સ્નાનદાનાદિ સર્વ વિધિપૂર્વક ક્રિયા કરી. (૩૧) ભગવાન શ્રીજીએ અહીંના સર્વ બ્રાહ્મણોની દુર્ગતિને દાનદ્વારા હુપ્ત કરી દીધી અને પુરોહિતની પણ દુર્ગતિ સંપૂર્ણપણે નાબુદ કરી (૩૨) શ્રીમહાપ્રભુજી રોજ સ્નાન કરતી વખતે 'ગંગામાં સ્નાન કરું છું' એવા સંકલ્પ કરવાને બદલે દરરોજના અભ્યાસને કારણે 'યમુનાજીમાં સ્નાન કરું છું' એવો સંકલ્પ કરી દેતા; એ ઘટના ભક્તોને સુખ આપતી હતી. પ્રભુના પ્રેમથી આકર્ષાઈ ગુપ્ત રીતે શ્રીયમુનાજી પધારતાં હતાં એમ કહેતા હતા. (૩૩-૩૪) પોષ વદિ બીજના દિવસે ગિરધરજી લીલામાં પહોંચી ગયા, એમ જે ત્રણ દિવસે સાંભળ્યું, ત્યારે પ્રભુએ સ્વજનો સહિત ગંગાજીમાં સ્નાન કર્યું અને શારત્રાક્ત કર્મ કર્યું. (૩૬) પછી પોતે વહુજી સાથે શ્રીગોકુલ પધાર્યા અને મોટાભાઈનાં વહુ ભામિનીજીને સાંત્વન આપ્યું અને સ્નાન કરીને શ્રીયમુનાજીને પણ આનંદ આપ્યો; અને તેમની વિજ્ઞાપિતે અનુમોદન કર્યું. પછી પ્રભુએ પુષ્પાવતીને ઘેર ભોજન કરી ત્યાંજ શયન કર્યું; સત્યવાદ્ પ્રિય શ્રીગોકુલેશજીએ પોતાના ઘરમાં પ્રવેશ ન કર્યો. (૩૭-૩૮) ત્યાંથી શ્રીમહાપ્રભુ ગિરિરાજ પધાર્યા અને શ્રીગોવર્ધનધારીને પોતાનું શ્રીમુખ દેખાડ્યું અને તેમનાં નયનકમલ જોઈને પોતાના નેત્રોને આનંદિત કર્યા. (૩૯-૪૦) એ પ્રમાણે શ્રીપુરુષોત્તમ ત્યાં કેટલાક દિવસ પિરાજ્યા. ત્યાં પ્રિય ભક્ત સાચા નામના ગઢવીએ પ્રિયતમની ઘણી સેવા કરી. (૪૧) તેથી પ્રભુજી ઘણા પ્રસન્ન થયા. ત્યાર પછી શ્રીમહાપ્રભુજી શ્રીગોવર્ધનધારીની આજ્ઞા લઈ શૂકરક્ષેત્રમાં પુનઃ પધાર્યા અને પોતાના ભક્તોને સુખદાન કર્યું. (૪૨) એક વખતે જ્યારે પોતે શ્રીનાથજીનું મંદિર કરાવી રહ્યા હતા, તે વખતે વિહારી નામના સુકવિએ પોતે રચેલું એક વ્રજ ભાષાનું સુંદર પદ સાંભળાવ્યું કે આપ કાલે જ શ્રીગોકુલમાં ફરીથી નિવાસ કરશો. તેથી ઈશ્વરેશ્વર પ્રસન્ન થયા અને પોતાનું ઉત્તરીય તથા મન જેવો વેગવાન અને અત્યંત કુલીન એવો ઘોડો તે કવિને ભેટ આપ્યો (૪૩-૪૫) ॥ શ્રી શ્રી શ્રી ॥

આ પ્રમાણે શ્રીમદ્ ગોકુલેશલીલા સુધાસિંધુનો ભાગીરથીકૃતાર્થકરણ નામના નવમા કલ્લોલનો ચોથો તરંગ પૂરો થયો ॥ ॥ વિપત પરે બહુ ભાંતિ કરી. શિર છેદન હુ હોયે । તો ન આશરો છાંડીયે, શ્રી વલ્લભ ચર્ણકો સોય ॥ હવે તરંગ પાંચમો શરૂ થાય છે ॥

હવે એક વખતે પોતે કોઈક વૈદિક કર્મમાં પ્રવૃત્ત હતા, તે વખતે દામોદર પરિષ્કૃત કુશ આપતા હતા. તેમણે ખૂબ વાદળાં ચઢી આવેલાં જોઈને કહ્યું કે આ સમયે વાદળાં ન ચઢી આવ્યાં હોત તો શી હાનિ થવાની હતી ? (૧-૨) એ સાંભળીને પ્રભુએ કહ્યું કે આ કલિકાલમાં સર્વ લોકો પોતાની ઇચ્છાનુસાર કર્મ કરે છે, (૩) તો પછી આ મૈથ એમ કેમ ન કરે ? પણ તે કશું કરવા શક્તિમાન થશે નહિ; વાદળાં અહીંથી ચાલી જશે. (૪) એ પ્રમાણે પ્રભુના વદનકમલમાંથી વચન નીકળ્યાં કે તરત વાદળાં વિખરાઈ ગયાં, એ એક આશ્ચર્યની વાત છે. (૫) હવે તે અરસામાં પોતાના મચ્છીભવનથી ફરીને યવનેશ્વર કાશ્મીરમાં મહાપ્રભુની ચરણરજથી પવિત્ર થયેલા પોતાના ભવનમાં કેટલોક વખત રહ્યો, પણ પ્રભુના વિરહથી વ્યાકુળ થતાં તેને શાંતિ મળી નહિ. (૬-૭) તેથી પ્રભુનાં દર્શનની સંભાવનાથી તે બુદ્ધિમાન પોતાના આગ્રા નામના નગરમાં પાછો ફર્યો. (૮) રસ્તામાં ખુરિયા સહરણુપુરની પાસે આવતાં તે યવનેશ્વરને પેટમાં અત્યંત અસહ્ય પ્રાણુઘાતક શૂળ ઉપડ્યું. ત્યારે તે દૂર કરવાને માટે, બ્રાહ્મણોને માટે સારંગદેવ દ્વારા તે સમ્રાટે મથુરામાં સુવર્ણ મોકલ્યું. (૯-૧૦) તે સમ્રાટની બુદ્ધિમાન પ્રિયતમા નૂરમહલ નામની હતી, તેણે કહ્યું કે શ્રીગોકુલાધીશને ગોકુલ છોડાવીને તમે શૂરક્ષેત્રમાં તેમનો નિવાસ કરાવ્યો છે, તે મહાન અપરાધ આ પ્રમાણે ફળ આપી રહ્યો છે, તો તમે તેમના સર્વદુઃખનું હરણ કરનાર શુભ ચરણકમલનું સ્મરણ કરો, અને તમે એકદમ રોગમુક્ત થઈ જશો. (૧૧-૧૩) એ પ્રમાણે તેનાં વચન સાંભળીને તે સમ્રાટે પ્રભુનું સ્મરણ કર્યું અને તે જ ક્ષણે એકદમ અત્યંત દુર્લભ સ્વાસ્થ્ય પ્રાપ્ત કર્યું. (૧૪) બીજા બાબુ મથુરામાં વિપ્રો માટે આવેલું ઉત્તમ સુવર્ણ સારંગદેવ પાસેથી લઈ લઈને, તે પાખંડી યતિએ પોતાની પાસે રાખી દીધું; તે સાંભળીને યવનેશ્વર કુપિત થયો, યતિ માટે સુવર્ણસ્પર્શ નિષિધ્ધ છે, પાપ છે, અને સુવર્ણસ્પર્શ આ દુર્બુદ્ધિ યતિએ કર્યો છે; તેની બેગમ પણ તેના ઉપર ગુસ્સે થઈ. પછી રસ્તામાં દિલ્હી આવ્યું. ત્યાં તે યવનેશ્વર પોતાની જાતિના વિરક્ત મોટા ફકીરનાં દર્શન પોતાના સેવકો સહિત ગયો અને પ્રણામ કરી ત્યાં બેઠો. (૧૫-૧૬) પછી તેણે પૂછ્યું કે આપ અતિ બુદ્ધિમાન છો, નિર્ભય છો, મારો કોઈ દોષ હોય તો કહો, જેથી તે દોષ દૂર કરી સદા સુખી બનું. (૨૦) એ સાંભળીને તે ફકીરે કહ્યું કે યવનેશ, તેં એક મોટું અસત્કાર્ય કર્યું છે, કે પાખંડી, અતિ દુર્જન, દુષ્ટ, લુચ્ચા, ફર, રાગદ્વેષ પરાયણ, શઠ, નીચ, પાપી, દુરાચારી, ધર્મનો લોપ કરવા તૈયાર થયેલા, લાભપૂર્ણ તથા ખ્યાતિના લોભી, મૂર્ખ, મૂર્ખાથી વીંટળાયેલા એવા તે સંન્યાસીનું અનુસરણ કર્યું છે અને શ્રીગોકુલેશ પાસે ધનધાન્ય અને રિધ્ધિથી ભરેલા ઘરનો ત્યાગ કરાવ્યો છે. એ શ્રીગોકુલેશ સ્વધર્મમાં સદા સ્થિર છે, રાગદ્વેષ વિમુખ પુરુષોત્તમ છે, સત્ય-પ્રતિજ્ઞ છે, વિશ્વકલ્યાણમાં તત્પર છે. ઉન્નત આશયવાળા છે, કૃપાળુ છે, સદા પાપથી દૂર રહેવાવાળા છે, મંગલ વાંચનાર છે, મિથ્યાવાદથી દૂર રહેનારા છે, સિમ્તપૂર્વક બોલનારા છે એવા શ્રીગોકુલેશજીનો તે ગૃહત્યાગ કરાવ્યો છે. તે દુર્બુદ્ધિ સંન્યાસીના

૧૧

કોધથી કે હર્ષથી તને શો ફાયદો થવાનો છે? (૨૧-૨૬) જ્યારે આ શ્રીગોકુલેશજીના કોધથી સ્વજનો તથા પુત્રો સહિત તું બળી જઈશ; અને એ મહાત્માના સંતુષ્ટ થવાથી તું શું શું પ્રાપ્ત નહિ કરી શકે? અર્થાત્ બધું જ પ્રાપ્ત કરી શકીશ. (૨૭) તેઓશ્રી સમર્થ હોવા છતાં કયાંય શાપ દેતા નથી, એ તો કરુણાસાગર છે, અત્યંત પ્રસન્ન જ હોય છે, વિશ્વના કલ્યાણ માટે આ ભૂમિ પર પ્રગટ થયેલા છે, તેઓ કોઈ અપરાધીને પણ પીડા કરતા નથી. (૨૮-૨૯) એ સાંભળીને મ્લેચ્છપતિ બાલ્યો કે તે યતિની માયાથી મોહિત થઈ, તેનાથી રાતદિવસ ડરીને, તે યતિએ કહેલા ધર્મને જ સારો ધર્મ માનીને, તે મહાપુરુષનો કર્મ, મન અને વાણીથી અપરાધ કરીને અસાધુ એવા મેં ઘણું ખોટું કામ કર્યું છે. (૩૦-૩૧) હવે સ્વતંત્ર એવા તે પ્રભુ કદાચ મને દર્શન આપશે, તો તે કરુણાસિંધુના ચરણમાં પડી મારો અપરાધ માફ કરાવીશ. (૩૨) એ પ્રમાણે કહીને તે યવનેશ ફકીરની અનુજ્ઞા લઈ, પશ્ચાત્તાપ રૂપી અગાધ, અપાર અને અનેક વમળોવાળા મહાસાગરમાં ડૂબી પોતાના શિબિરમાં ગયો. (૩૩)

આ પ્રમાણે શ્રીમદ્ ગોકુલેશલીલા સુધાસિંધુનો ભાગીરથીકૃતાર્થકરણ નામના નવમા કલ્લોલનો પાંચમો તરંગ પૂરો થયો ॥

॥ શ્રી ગોકુલેશ પ્રાગટ્યકો, કારણ મૂલ નિદાન । શ્રીગોકુલેશ શ્રી મુખ વચન, કહે સોઈ પ્રમાન ॥ હવે તરંગ છઠો શરૂ થાય છે ॥

રસ્તામાં યવનેશ નૌકામાં બેસી મથુરા ગયો. પહેલાંની જેમ આ વખતે પણ તે યવનેશ યતિને પ્રણામ કરવા જશે, એમ તેના કાર્યાધિકારીઓએ નિશ્ચય કરી, એકદમ શુદ્ધ પાસે જઈ તે યતિને નમસ્કાર કર્યા, સ્તુતિ કરી તેનો આદર કર્યો; પછી સાર્વાભૌમને આવવા માટે યોગ્ય એવો માર્ગ તૈયાર કરવા, તેમણે જમીન ખોદાવી અને સરખી કરાવી, સાફ કરાવી, પાણી છંટાવ્યું; કાંઠા, પથ્થર, કાંકરા, દર્ભ, ધૂળ વગેરે દૂર કરાવ્યું; વળી સુંદર વસ્ત્રો વડે વેદિકાઓ બનાવડાવી; સુચારુ, કિંમતી, વિવિધ માણેક તથા કંબલોના અનેક પ્રકારના ચંદરવા બંધાવ્યા; ઠેરઠેર, રુચિર શોભાવાળી ઇંટ વસ્તુઓને એકઠી કરવા માટે પહેરગીરો, દ્વારપાલો, સૈનિકો, ઘોડેવારો, હાથી, હાથણી, મહાવન, અંગસેવકો, તે તે કાર્યમાં દક્ષ કાર્યકરો અને તાંબુલ, ચામર, છત્ર, પગરખાં, ખડગ આદિ ધારણ કરનારા, તથા ગાયક, નર્તક, વેણુ, વીણાવાદક, મૃદંગાદિ વગાડવામાં ચતુર જનો, તે તે કાર્યની નોંધ રાખનાર અને વસ્તુઓનો સંગ્રહ કરનારને તથા પહોંચાડનારાઓની વ્યવસ્થા, તથા તે તે ભૂપતિ, મ્લેચ્છો અને સંન્યાસીને, પ્રિય વ્યક્તિઓને તે યવનેશની સમીપ બેસાડવાની યોજના વગેરે સર્વ કાંઈ પ્રેમ અને ગૌરવથી કર્યું. (૧-૧૪) તે સંન્યાસીએ સર્વ વિપ્રોને તથા બીજા પોતાના સેવકોને, પાપપરાયણ બલજનોને, વચકોને, દ્રોહીઓને, લુચ્યાઓને, ત્રિપુંડધારીઓને, અંગો પર ભરમ લગાડનારાઓને અને કંઠમાં રુદ્રાક્ષમાળા ધારણ કરનારાઓને બોલાવીને પોતાની પાસે બેસાડ્યા. (૧૫-૧૬) તે મૂર્ખ મહાસુર અભિમાનથી ફુલાતો હતો અને યવનેશ દ્વારા કોઈને નગરનો તો કોઈને ગામનો, કોઈને જનપદનો તો કોઈને સમ્રાટનાં બીજા કાર્યોનો અધિકારી બનાવવા ઈચ્છતો હતો; કોઈની બુદ્ધિમાનોમાં તો કોઈની ધર્મમાં, કોઈની અપરાધોની નીતિ નકકી કરવામાં

તે કોઈની દાનનીતિ નકકી કરવામાં, કોઈની ખર્ચ કરવામાં તો કોઈની આવક મેળવવામાં, કોઈની વસ્ત્રરત્નાદિની તો કોઈની સુવર્ણની ગણના કરવામાં, કોઈની અશ્વના તો કોઈની હાથીઓના અધ્યક્ષ તરીકે નિયુક્ત કરાવવા તે મૂર્ખ મહાસુર ઇચ્છા કરતો હતો. (૧૭-૨૦) વળી શ્રીગોકુલેશના શ્રેષ્ઠ ભક્તોને હેરાન કરવા અને તે તે ઇચ્છાઓ સાર્વભૌમ પાસે રજૂ કરવા તે અસુર ઇચ્છતો હતો. યવનેશ્વર પોતાની પ્રિયતમા નૂરમહલ સાથે જેમાં બેઠો હતો, તે નાવની અનિમેષપણે તે પ્રતીક્ષા કરી રહ્યો હતો અને સજ્જનોના અને ભક્તોના મિથ્યા દોષો કહેવા માટે તેની જીભ સળવળી રહી હતી. (૨૧-૨૨) જેમ જેમ યવનેશની નૌકા પાસે આવતી હતી, તેમ તેમ તે દુષ્ટ હર્ષોદ્રેકથી ક્રૂદ્ધતો હતો. પણ તે સાથે શ્રીમહાપ્રભુજીના ભક્તોનો તે પ્રકારનો ઉત્કર્ષ થયેલો સંભારી સંભારીને ક્રોધથી વારંવાર દાંત વડે પોતાના હોઠને ડસતો હતો. (૨૩-૨૪) શ્રીગોકુલેશજીનો પ્રતાપ ત્રિલોકમાં વિસ્તર્યો હતો. અને તે જ પ્રમાણે તેમનો યશ પણ શરદ્ઋતુના ચંદ્રસમૂહને ઝાંખા પાડતો હતો; તે જોઈને તે હાહાકાર કરી હાથમાં હાથ ભીડતો હતો. (૨૫-૨૬) વળી તુલસીમાલાથી શોભતા કંઠવાળા ભક્તોની દૃષ્ટિથી તેની આંખોમાં અસહ્ય દાહ થતો હતો. (૨૭) વળી ભક્તો તુલસીમાલા પહેરે છે તે વાત સાંભળીને તેના કાનમાં જે દાહ થતો હતો, તે બંને દાહને શાન્ત કરવા માટે તે સંન્યાસી ઇચ્છતો હતો કે યવનસમ્રાટ શ્રીજી પર ક્રોધ કરે. (૨૭) તે વખતે યમુનાજીમાં થોડું પાણી હોવાથી પોતાની ગુફા પાસે અટકેલી નાવને જોઈને તેણે માન્યું કે યવનેશ પોતાની પાસે આવ્યો છે; જ્યારે પોતાની પ્રિયા સાથે નાવની અંદર શોભાયમાન શ્રેષ્ઠ મંડપમાં બેઠેલા તે સમ્રાટે નાવિકોને પૂછ્યું કે આ કયું સ્થળ છે? અહીં લોકોની ભીડ કેમ છે? અહીં નાવ કેમ એકદમ અટકી ગઈ છે? (૨૮-૩૦) તે નાવિકોએ કહ્યું કે આ સ્થાન તો તે યતિનું છે, કે જે દુષ્ટ બળાત્કારે પુરાણાદિમાં ગાયેલો અને તુલસીમાલા ધારણા કરવા રૂપ સકલ વૈષ્ણવધર્મનો લોપ કર્યો છે, જેણે વૈષ્ણવસમુદાયને હેરાન કર્યો છે અને જેણે ભગવાન પુરુષોત્તમ શ્રીમાન ગોકુલેશજીનો અનેકવાર અપરાધ કર્યો છે. (૩૧-૩૩) પહેલાંની જેમ જ આપ અત્રે આવશોજ એમ નિર્ણય કરી આપના નોકરો અને બીજા લોકો આપનાં દર્શન કરવા આવ્યા છે અને એ પ્રમાણે અહીં ભીડ જામી છે; જ્યારે યમુનાજીમાં અહીં પાણી છીછરું હોવાથી નાવ અહીં અટકી ગઈ છે. (૩૪-૩૫) તે નાવિકોની આવી વાણી સાંભળી તે સમ્રાટે તેમને કહ્યું કે તમે બધા બળપૂર્વક નાવને ખેંચીને આ સ્થળથી આગળ લઈ જાઓ. (૩૬) એ પાપી, પાખંડી, અસુર, માયાવી અને ભગવાન શ્રીગોકુલેશજીનો દ્રોહ કરનાર તે મૂર્ખને જેવા હું ઇચ્છતો નથી. (૩૭) યવનેશની પ્રિયાએ પણ હાથમાંના કમલની સંજ્ઞાથી તેમને એ જ પ્રમાણે કહ્યું. તે નાવિકો નાવને ખેંચીને આગળ ચલાવવા લાગ્યા, (૩૮) ત્યારે તે ચિદ્રુપ વિરૂપ થઈ ગયો અને વિકૃત થઈ શરમાવા લાગ્યો; તે ભિક્ષુનો યવનેશ્વરે આ રીતે તિરસ્કાર કર્યો, ત્યારે જે બ્રાહ્મણો તેની પાસે ઉત્સાહપૂર્વક એકઠા થયા હતા, તે તથા બીજાઓ ભગનાશ થયા અને તેમનાં મોં કાળાં પડી ગયાં. (૩૯-૪૦) તેના કાર્યાધ્યક્ષોએ જોયું કે આપણે વ્યર્થ પ્રયત્નો કર્યા; તેથી તેઓ ખિન્ન બન્યા.

૧૩

અને તેમણે સાફ કરેલી જમીનને બગાડી નાખી, વેદીને ભાંગી નાખી, બાંધેલું વસ્ત્રાદિ વગેરે ઉથાપી દીધું, અને બધી વસ્તુઓ અને બધા માણસોને લઈને ત્યાંથી ચાલ્યા ગયા. (૪૧-૪૨) કેટલાકે ત્યાં પેશાબ કર્યો, કેટલાક ત્યાં થૂંક્યા. કેટલાકે ત્યાં મલત્યાગ કર્યો, કેટલાકે ત્યાં અપવિત્ર વસ્તુઓ નાખી, કેટલાકે ક્રોધ કરી તેની હાંસી કરી, બીજાઓએ પરસ્પર તાળી આપી તેને લજ્જાસમુદ્રમાં ડુબાડ્યો, કેટલાકે અપ્રિય બિરુદો આપીને તેને મોટા શોકાગ્નિમાં નાખ્યો, તો વળી કેટલાકે તેને ગાળો ભાંડી તથા તેની નિંદા કરી અને તેઓ ભગવાન શ્રીજીના ગુણાનુવાદ કરતા, જેમ આવ્યા હતા, તેમ ચાલ્યા ગયા. (૪૩-૪૫) મથુરાના સર્વલોકો, ચૌધરીઓ, યવનો અને અન્ય લોકોએ એ પાખંડી પર ધિક્કાર વરસાવ્યો. (૪૬) ઝાંખા પડી ગયેલા તે સંન્યાસીએ યવનેશને આકર્ષવા માટે પહેલાંની જેમ માયામંત્રોનો પ્રયોગ કરી, દેવતાઓને પોતાના કાર્યમાં યોજવા તૈયારી કરી, પણ તે દુર્બુદ્ધિ તેમ કરવા શક્તિમાન થયો નહિ, તે બધા મંત્રો વગેરે મહાત્મા શ્રીગોકુલેશ મહાપ્રભુની બલવતી ઇચ્છાથી પહેલાં જ પીડિત થઈ નષ્ટ થઈ ગયા હતા. (૪૭-૪૮)

આ પ્રમાણે શ્રીમદ્ ગોકુલેશજીલા સુધાસિંધુનો ભાગીરથીકૃતાર્થકરણ નામના નવમા કલ્લોલનો છઠ્ઠો તરંગ પૂરો થયો ॥ મહદ્ મોહન ભાઈજી, મનોરથ ઉત્ત માન । શ્રીગોકુલેશ શ્રી મુખ કહ્યો, નિજ પ્રાગટ્ય નિદાન ॥ હવે તરંગ સાતમો શરૂ થાય છે. ॥

પછી યવનેશ્વર નાવ દ્વારા શ્રીગોકુલ પાસે આવ્યો; ત્યારે તે ગોકુલને તેણે શોભા વિનાનું, આનંદરહિત, નિર્જીવ, અત્યંત મ્હાન, તેજહીન, અનુભાવહીન, તુચ્છ ગામડા જેવું, જાણે કોઈ મહાન રોગોથી ગ્રસ્ત થયેલું જોયું. (૧-૨) તે ગોકુલ જાણે સર્વસ્વ ગુમાવી બેઠેલું, સર્વ પ્રકારે બળી ગયેલું, મર્મ પર પ્રહાર પામેલું, ક્ષુદ્ર દુશ્મનથી જિતાયેલું, લજ્જા અને પીડાથી ત્રાસ પામેલું, ચિંતાથી આકુલવ્યાકુલ, પહેલાના રૂપ વિનાનું હતું. (૩-૪) એવા ગોકુલને જોઈને પોતાની પાસે બેઠેલા પોતાના સેવકોને પૂછ્યું કે આ ગામડા જેવું કયું ગામ છે? તેમણે ઉત્તર આપ્યો, “શું આપ જાણતા નથી કે આ તો ગોકુલ છે?” ત્યારે એ સાંભળીને આશ્ચર્યચકિત થઈ યવનેશ્વરે કહ્યું કે એવું સુંદર ગોકુલ આવું કેમ બની ગયું? મેં તો એને જાણખ્યું પણ નહિ! એ સાંભળીને તેઓએ કહ્યું કે શોભા, ગુણ, ધર્મ, યશ, શ્રી, મંગલ, ફલ, સુખ, જીવન, પવિત્રતા, સદ્વિદ્યા, તેજ અને જ્ઞાનના આધાર શ્રીગોકુલપતિ અહીં ગિરાજમાન નથી. (૫-૬) નિષ્પાપ શ્રીપુરુષોત્તમ હવે આપના વચનનો સમાદર કરી, શ્રીગોકુલનો ત્યાગ કરી શૂંકર ક્ષેત્રમાં નિવાસ કરે છે. (૧૦) તેમણે શ્રીગોકુલનો ત્યાગ કર્યો, તેથી તે આવું ક્ષુદ્ર ગામડા જેવું દેખાય છે. (૧૧) એ સાંભળીને યવનેશ્વરે આસફખાનને કહ્યું કે તું બુદ્ધિમાન છે, અને શ્રીગોકુલપતિનો તું ભક્ત છે; તો તું વિનયપૂર્વક વિજ્ઞાપિતગર્ભિત પત્ર લખ, તે ઇશ્વરેશ્વર આત્રામાં મને મળે અને પોતે નિજધામ શ્રીગોકુલમાં રહી તેને શોભાવે. (૧૨-૧૩) મેં તો તે પ્રકારે તેમના અપરાધ કર્યા છે, તેથી શરમ આવવાથી તે મહાત્માને હું કશુંય લખવા શક્તિમાન નથી. રસિકોના ઇશ્વર, સાર્વભૌમ અને ગુણસાગર એવા તેમને માટે આજ સ્થાન એટલે ગોકુલ જ રહેવા યોગ્ય છે. (૧૪-૧૬)

તે સમયે જેમણે માલા ઉતારી હતી તેઓ હાથમાં તુલસીમાલા લઈ શ્રીયમુનાજીમાં ડૂબકી મારી પડતા, આખડતા અને ઊઠીને દોડતા હતા, ત્યારે યવનેશ પૂછ્યું કે આ કોણ મારી પાસે આવી રહ્યું છે? ત્યારે પાસે રહેલા માણસોએ કહ્યું કે એઓ જેમણે માલા ઉતારી છે તેઓ છે. ત્યારે સમ્રાટે પ્રભુ સાથેના સંબંધના ગૌરવને લીધે નાવ મોકલી તેમને બોલાવી મંગાવ્યા અને તેમને પૂછ્યું: (૧૭-૨૦) “તમે મારી પાસે શી પ્રાર્થના કરો છો?” ત્યારે તેઓએ અભ્યર્થના કરી કે આપ અમને તુલસીમાલા ધારણ કરવાની છૂટ આપો. (૨૧) સમ્રાટે કહ્યું કે ખુશીથી નિર્ભય બનીને તે ધારણ કરો. તેઓએ શ્રીમહાપ્રભુજી માટે પણ માલાની પ્રાર્થના કરતાં કહ્યું કે શ્રીગોકુલનાથજી માટે માલા આપો. (૨૨-૨૩) ત્યારે મ્લેચ્છપતિ હસતાં હસતાં કહેવા લાગ્યો કે તેમને માટે હું માલા આપું? તેમણે કે તેમના સેવકોએ મારાથી, મારા અમલદારોથી કે તે દુષ્ટ સંન્યાસીથી તમારા જેવાની જેમ પહેલાં ડરીને માલા ઉતારી નથી. તે વીરપુરુષે જ આ પૃથ્વી પર માલાની રક્ષા કરી છે. (૨૪-૨૬) સેવકો સહિત મને અને તે પાખંડી યતિને જીતીને, તે વિશ્વહિતૈષી સત્યવક્તા મહાત્માએ પોતાનામાં અને પોતાના સેવકોમાં તે માલાની રક્ષા કરી છે. એટલે તેઓ જ માલા પહેરાવનાર છે અને આપનાર પણ તેજ છે. (૨૭-૨૮) તેઓ જ રક્ષક છે, જ્ઞાતા છે અને ધર્મપ્રવર્તક છે. તેઓશ્રી કેવળ એ માલાના રક્ષક નથી, પણ વૈષ્ણવોના, અન્યજનોના તથા સદાસર્વદા સર્વ ધર્મના પણ રક્ષક છે. અને શ્રીગોકુલેશજી માલા આપે છે, પછી વિચક્ષણ યવનેશ્વર પોતાની રાજધાની આગરામાં ગયો. (૨૯-૩૩) તે પછી પોતાની કૃપાશક્તિએ વણવેલી આધિદૈવિક ગોકુલ સંબંધી વિજ્ઞપ્તિ ભગવાન ગોકુલેશે હૃદયમાં ધારણ કરી. (૩૪) જે આધિભૌતિક ગોકુલ છે અને જે આધ્યાત્મિક છે, તેને પણ શોભાયમાન કરવાનું દયાસાગરે વિચાર્યું. (૩૫) એ સમયે ગોધૂ નામનો ભગવાનનો જે સેવક હતો, તેણે શૂકરક્ષેત્રમાં આવીને પ્રભુને પ્રણામ કરી વિજ્ઞાપના કરી કે હે મહારાજાધિરાજેશ, પુરુષોત્તમશેખર, આપ મહાપ્રભુને યવનેશ્વર આગરામાં મળવા ઇચ્છે છે અને શ્રીગોકુલમાં આપ નિવાસ કરો એમ અભિલાષા રાખે છે. (૩૬-૩૭) તે અધમ, પાખંડી યતિનો તે યવનેશ નિરાદર કર્યો છે અને તેનું મોઢું પણ બેયું નથી, અને હવે તે આગરામાં છે. (૩૮) એની વિજ્ઞપ્તિ સાંભળી પ્રભુ અત્યંત પ્રસન્ન થયા અને તેને વધાઈ આપી; કરુણાસાગર પ્રભુએ પોતાના હાથે જ તેને પાત્રમાંથી ઉત્તમ પ્રસાદરૂપ લાડુ લાવીને ગોધૂને આદર સહિત પ્રસાદ લેવડાવ્યો. (૩૯-૪૦) એ અરસામાં જગતપ્રભુના ભાણેજ મધુસૂદનભટ્ટ કોઈક કાર્ય માટે ગોકુલ ગયા હતા, તેમને આસફખાને વિજ્ઞપ્તિપત્ર આપ્યો; તે વિજ્ઞપ્તિપત્ર લઈને મધુસૂદને ઉતાવળા ઉતાવળા શૂકરક્ષેત્ર આવી નમ્રતાપૂર્વક શ્રીજીને આપ્યો. ॥ અંતર કહ્યુંનું રાખી કે, કીયો રવતંતર દાન । શ્રીગોકુલેશ પ્રાગટ્ય નિજ, દિધવ પ્રગટ પ્રમાન ॥ આ પ્રમાણે શ્રીમદ્ ગોકુલેશજીના મુધાસિંધુનો ભાગીરથીકૃતાર્થકરણ નામના નવમા કલ્પોક્તનો સાતમો તરંગ પૂરો થયો । ॥ કલ્પો પ્રકાશ ગોકુલપતિ, નિજ પ્રાગટ્ય રસ રૂપ । દૈવી શૃષ્ટ સમાજ હિત, પ્રગટે પરમ અનુપ ॥ હવે તરંગ આઠમો શરૂ થાય છે ॥

પછી કરુણાસિંધુ શ્રીગોકુલેશ ભકતવર યવનેશ તથા આસક્ષ્ણાનની દર્શનચ્છા તથા પોતે સદા શ્રીગોકુલમાં રહેવું, એવી તેમની ઇચ્છા જાણી પોતાના સ્વજનો તથા સેવકો સહિત આગરા પધાર્યા. (૧-૨) ત્યાં જઈને પોતે આસક્ષ્ણાન તથા ભકત મ્લેચ્છાધીશને દુર્લભ દર્શન આપ્યાં. (૩) પોતે સર્વજ્ઞ છે, કરુણાસિંધુ છે, પોતે પરાત્પર છે, ગુઢભાવ તેમને પ્રિય છે. મ્લેચ્છશ્વરે તેમને મનથી, વાણીથી અને શરીરથી પ્રણામ કર્યા. (૪) એકાંતમાં નૂરમહલે પણ પ્રણામ કર્યા અને પ્રભુએ તે અંગીકાર કર્યા. પછી ભકત યવનેશે અક્ષરે અક્ષરે અટકતાં અટકતાં શ્રીજીને કુશળ સમાચાર પૂછ્યા. (૫) પ્રિયતમ કરુણાસાગરે, જાણે અમૃત-સાગરની વર્ષા કરતા હોય તેમ ઉત્તર આપ્યા. પછી ભકત યવનેશ્વરે વિનોદ અને સ્મિતપૂર્વક અધીશ્વર શ્રીગોકુલેશને પૂછ્યું કે શુકરક્ષેત્રમાં રહેવું આપને ગમે છે કે આપનું ગોકુલ ગમે છે? ત્યારે પ્રિયતમે સ્મિત કરી કહ્યું કે આપના વાતસલ્યથી બંધાયેલા અમે આપના વચનથી શુકરક્ષેત્રમાં રહીએ છીએ; જો કે સર્વસદ્ગુણોથી શોભતું, ચારે દિશામાં સુવિખ્યાત એવું શ્રીગોકુલ જ અમને અત્યંત પ્રિય છે. (૬-૮) ત્યારે પશ્ચાતાપપૂર્વક તે સમ્રાટે પ્રિયતમને કહ્યું કે સાચું છે, એ સાચું છે કે આપને માટે શ્રીમદ્ગોકુલ જ સુખદ અને સર્વકાલમાં ઉત્તમ એવું યોગ્ય ધામ છે. તો આપ ઇચ્છા પ્રમાણે સુખપૂર્વક અને સર્વ ઇચ્છાની પ્રાપ્તિ થાય તેમ ત્યાં જ શ્રીગોકુલમાં જ રહો. શત્રુઓનાં હૃદયનાં સેંકડોને હજારો ટુકડા કરતા જ્યદુંદુભિના નાદ કરતા આપ ત્યાં પાછા પધારો. નિજધામ ગોકુલને છોડીને મારા વચનથી આપ શુકરક્ષેત્રમાં પધાર્યા, આપને ઘણો શ્રમ થયો, એ મારા અપરાધને આપ ક્ષમા કરો. હું તે માયાવી અને અધમ યતિથી સદા ડરતો હતો. (૧૦-૧૪) સર્વ લોકોની પ્રશંસા પામતા ભગવાન શ્રીજી પોતાના ડેરામાં પધાર્યા, ત્યારે મુકુંદદાસે અત્યંત સ્પૃહાથી પરમેશ્વર શ્રીજીને વિજ્ઞાપિત કરી કે હે રાજરાજેશ્વર, શુકરક્ષેત્રમાં વર્તમાન આપનું સર્વ કંઈ અહીં આવે ત્યાં સુધી આપ અહીં જ બિરાજે. હાથી, ઘોડા, રથ, ખ્યાદા વગેરે બધી મારી સંપત્તિને આપની સંપત્તિ તરીકે સ્વીકારીને આપ અહીંથી પધારજો. એવી આસક્ષ્ણાનની પણ વિનંતી હતી. ત્યારે ભગવાને કહ્યું કે લૌકિક સંપત્તિનું અમારે આણું જેટલું પણ પ્રયોજન નથી; અમારી પોતાની જે કંઈ સંપત્તિ છે, તેનાથી અમે હંમેશાં સંતુષ્ટ છીએ. (૧૫-૨૦) શુકરક્ષેત્રમાં બિરાજતા શ્રીનાથજી સહિત અમારા શ્રીગોકુલમાં પ્રસ્થાન કરવું અમારે માટે ઉચિત છે. (૨૧) પછી ત્યાંથી પ્રસ્થાન કરી પ્રિયતમ શ્રીજી શુકરક્ષેત્ર પહોંચ્યા. દોલોત્સવનો તે દિવસ હતો; એટલે ગિરિધારી શ્રીનાથજીનો સમંજુલ રાજભોગ કરી, પોતાનાં સ્વજનોને, યવનેશ્વરને મળીને તેની સાથે થયેલી વાતચીતથી વાકેફ કર્યા અને તેમને આનંદ આપ્યો. પછી પ્રભુ ત્યાં ત્રણ દિવસ રહી, ત્યાં રહેલા સૌનો ઉદ્ધર કરી, સર્વના મનોરથ પૂર્ણ કરી, સર્વને પોતપોતાના વાંછિત અર્થો આપી, કૃતાર્થ કરી, તથા ગંગાજીની અનુમતિ લઈ, ચૈત્ર માસના કૃષ્ણપક્ષની પાંચમે ત્રણે જગતના પતિ શ્રીજી સેવકો સહિત ત્યાંથી નીકળ્યા અને મારહર નામના ગામે આવી પહોંચ્યા. ત્યાં બિરાજી તે ગામને શોભાયમાન કરી ત્યાંના લોકોને પાવન કર્યા. (૨૧-૨૬) પછી મોટા હુંદુભિઓના નાદથી, વેણુ અને વીણાના સ્વથી, બંદી તથા

ચારણોના સમૂહની પ્રશંસાથી અને જ્યજ્ઞયકારથી સેવાના માર્ગમાં રહેલા છવોને કૃતાર્થ કરતા શ્રીજી સકરા ગામમાં છઠના દિવસે બિરાજ્યા, સાતમે બેલબેરા ગામે પહોંચ્યા અને આઠમે સવારે કણુબેલી ગામને પાવન કર્યું. પછી પોતે ભરથાળ ગામમાં બિરાજવાની ઇચ્છા કરી, ત્યારે નિજજનોએ કહ્યું કે ગાયોની ચાલવાની અસમર્થતા ધ્યાનમાં રાખી આપ અહીંથી આગળ જવા ઇચ્છતા નથી, પરંતુ ઉત્સાહપૂર્ણ બધી ગાયો તો હવે શ્રીગોકુલની પાસે ધણું કરીને પહોંચી ગઈ છે. તો અહીં રહેવાથી શો ફાયદો? તો હે મહાપ્રભો, આપ અહીંથી પ્રસ્થાન કરો. (૨૭-૩૨) ભગવાન શ્રીજી તેમના મતને અનુકૂળ થઈ આગળ ચાલી કોલા ગામની પાસે યમુનાજીના તટ પર સુખપૂર્વક બિરાજ્યા. (૩૩) શુભ મુહૂર્તને માટે પોતે નવમીએ પણ ત્યાં જ બિરાજ્યા અને મથુરા નગરીના, મહાવનના, પાસપાસેનાં ગામોના તથા આગરા નિવાસી દર્શનાર્થી ભકતોને પ્રિય વચનો, સ્મિત અને નયન કટાક્ષોથી આનંદ આપ્યો. (૩૪-૩૫) ॥ શ્રી વલ્લભ કુલદીપક રૂક્મિણિલાલ શ્રી ગોકુલેશો જયતિ ॥

આ પ્રમાણે શ્રીમદ્ ગોકુલેશલીલા સુધાસિંધુનો ભાગીરથીકૃતાર્થકરણ નામના નવમા કલ્પોલનો આઠમો તરંગ પૂરો થયો ।

॥ વેદ અગમ્ય અનુભવી લહે, શ્રીવલ્લભસ્વરૂપ વિચાર. શ્રીગોકુલેશ નિજ મુખ કહ્યો, નિજ પ્રાગટ્ય વિસ્તારા હવે તરંગ નવમો શરૂ થાય છે ।

ત્યારબાદ સંવત ૧૬૭૭ના ચૈત્ર વદિ દશમ ને બુધવારના દિવસે, દિવસ બે મુહૂર્ત ચાર ઘડી ચડ્યો હતો, ત્યારે શ્રી-ગોકુલેશ્વરે શ્રીગોકુલમાં પ્રવેશ કર્યો. પ્રભુએ શ્રીગોકુલમાં પ્રવેશ કર્યો ત્યારે ભકત સ્ત્રીપુરુષો, સેવકો, જ્ઞાતિજનો, બાળકો, વૃદ્ધો, મિત્રો, બધા બંધુઓ, શ્રેષ્ઠજનો, ગ્રામવાસીઓ સર્વેએ અત્યંત પ્રેમથી અને ચિરકાળથી દર્શનની લાલસાથી તેમને સત્કારવા સામે આવ્યા. (૧-૩૩) આવેલા તે સૌને ભગવાને સૌની સૌની યોગ્યતા પ્રમાણે સન્માન્યા. કેટલાકને હાસ્યથી કેટલાકને વાણીથી, કેટલાકને ચક્ષુથી, તો બીજાઓને પાસે બોલાવીને, તથા કેટલાકને દૃઢ આલિંગનથી સન્માન્યા. (૪-૫) તે વખતે આપશ્રીનાં દર્શન કરતા તે સૌનાં હૃદયમાં ઉલ્લાસનો સાગર, આનંદાશ્રુ અને તરંગો સહિત પ્રકટયો. (૬) તે વખતે અનેક વિચિત્ર વાદ્યો વાગ્યાં, હજારો દુંદુભિ, ભેરી, પટલ, ગોમુખ આદિ મંગલ નગારાંએ નાદ કર્યો. એમના એક મોટા અવાજથી ગોકુલમાં કયાંય પણ કોઈ કોઈનું બોલવું સાંભળી શક્યું નહિ. અને સૌએ હાથ, ભવાં, કે આંખના ઇશારાથી જ સંશયરહિત વ્યવહાર કર્યો. કેંકાચેલાં અનેક સુંદર પુષ્પોના ઢગલાઓથી સકળ ગોકુલ જાણે પ્રિયતમના આગમનથી થયેલા હર્ષના કારણે હસી રહ્યું હતું; પ્રાણેશ્વરના આલિંગન માટે લોલુપ એવાં વારંવાર ચારેબાજુ ઊછળતાં ભુજરૂપ તરંગોમાં કેટલાકે શ્રીયમુનાજીનો નિગૂઢ ભાવ જોયો. (૭-૧૨) શ્રીજીના રૂપા-મૃતનું પાન કરવા તૃપ્ત થયેલાં. શુક, કોકિલ, હંસ, સારસ અને મોર પક્ષીઓએ પોતાના ભાવનું સૂચન કરવા મધુર કૂજન કર્યું. વળી પ્રિયતમ પ્રભુના આગમનની વાત પ્રસિદ્ધ થતાં ગુલમ, વૃક્ષો, લતા વગેરે બધી વનસ્પતિએ નૂતન પલ્લવો વડે, પુષ્પો વડે, મધુર મધ સ્ત્રાવ વહેવડાવીને અને મનોરમ રસયુક્ત કુલો વડે પોતાનો આનંદ પ્રકાશિત કર્યો. (૧૩-૧૫) આવતી ગાયોએ વેગથી આવીને

વાછડાંએ 'હંભા' અવાજ કરીને તથા પૂંછડાં ઊંચાં કરીને પોતાની ઉત્સુકતા પ્રગટ કરી. (૧૬) પ્રમોદથી પરિપૂરિત ભક્તજનોએ અવી રીતે ગાન કર્યું કે આખું આકાશ શબ્દમય બની ગયું. (૧૭) પ્રિયતમનાં વિચિત્ર ચરિત્ર, વિવિધ કર્મો, અસંખ્ય ગુણો, તે તે લીલાઓનું સ્ત્રીભક્તોએ સુસ્વરે ગાન કર્યું, અને શ્રીજીના વિકસિત મુખનું દર્શન કરતાં કરતાં પાછળ પાછળ જતી તે અતિ લાલસાવાળી સ્ત્રીઓને હર્ષાતિરેકને કારણે, પોતાના દેહાદિ વગેરેનું કશું ભાન રહ્યું નહિ. (૧૮-૧૯) શોભાયમાન ગોકુલમાં તે વખતે સર્વપ્રકારે હર્ષ તથા પ્રેમ, જયજયકાર તથા મંગલ વસ્ત્રોને આભૂષણો ઉપસ્થિત થયાં; પદરવ, નૂપુરોના અંકાર, મોતી, રત્નો, હીરા, સુવર્ણ, ભૂષણોના અંકાર, વર્ધમાન ઉત્સાહ, વિવિધ ઉત્સવ, આશાના મનોરથો, સૌંદર્ય, સુગંધી, રસો, ઉત્તમ સ્પર્શ, ગાન, વીણાના નાદ, વિવિધ વિનોદ, સ્મિત, રૂચિર હાસ્ય, કોટિકૌતક, પરિહાસ, આલિંગન, સ્તંભ, સ્વેદ, કટાક્ષ, રોમાંચ, સ્વરભંગ, કંપ, હર્ષ, અશ્રુ, ધ્યાન, એકદમ દોડવું, મનોહર સુગંધી અને તે તે પ્રકારે આનંદપ્રદ વસ્તુઓ ત્યાં પગલે પગલે સર્વત્ર ઉપસ્થિત થઈ. (૨૦-૨૬) શ્રીમહાપ્રભુજીની આગળ નાના પ્રકારના રંગવાળી રૂચિર સુગંધી અને સુંદર ચંદન વગેરેનું ચૂર્ણ ભક્તજનો વારેવારે ઉડાડતા હતા. સેંકડો, આનંદિત નટો તથા નર્તકીઓનાં વિવિધ નૃત્ય સર્વત્ર થવા લાગ્યાં. (૨૭-૨૮) તે વખતે મૂઠી ભરીને ઉડાડેલા કપૂરથી, ચંદનના ચુર્ણથી, સુંદર પટવાસથી, સુંદર રંગવાળા અસંખ્ય પવિત્ર કુમકુમ દ્રવથી, જલમાં ડુબાડેલા સુગંધિત કૃષ્ણાગુરુના પંકથી, વિવિધ અંગરાગથી, કસ્તુરીના લેપથી, ચંદનના લેપથી તથા વિવિધ રંગોથી અને ખીજ દ્રવ્યોથી આખું જગત ઉપર નીચે તથા અંદરમહાર ક્યાંક શુભ, ક્યાંક પીગું, ક્યાંક લાલ, ક્યાંક શ્યામ, ક્યાંક લીલું, ક્યાંક મિશ્રિત રંગનું, ક્યાંક કેસરી, કે ક્યાંક બે ત્રણ રંગથી રંગાઈ ગયું. (૨૯-૩૩) રસ્તામાં વહુ, બેટી અને બેન વગેરે જેમાં બેઠાં છે તેવી સુંદર ધ્વજપતાકા તથા મનોહર સુવર્ણ કવચથી શોભતી સેંકડો પાલખીઓ શોભતી હતી. (૩૪-૩૫) વિવિધ રંગવાળા, સુંદર જિનથી શોભતા, સુંદર સુવર્ણ, રત્ન મોતી વગેરેની માલાઓથી વિભૂષિત થયેલા, વિવિધરંગી પટગુચ્છથી શોભાયમાન પવનવેગી ઘોડાઓ, જેમના પર શ્રીજીનાં બાળકો અને સ્વજનો બેઠાં છે, તે ઘોડા શોભી રહ્યા હતા. કેટલાક ઘોડાની લગામ રક્ષકોએ હાથમાં રાખેલી અને તે રીતે તેઓ આગળ આગળ ચાલતા શોભી રહ્યા હતા. સર્વઉપસ્કાર (સાધનો) સહિત, વૃષભ અને અતિવેગવાન ઘોડાઓથી ભૂષિત અસંખ્ય રથ શોભતા હતા. હાથીઓ, ઉંટ, પ્યાદા પગે ચાલતા સિપાઈ ભક્તો, મૃગનયની સ્ત્રીઓનાં ભુથ સર્વ બાજુએ શોભતાં હતાં. શ્રીગોકુલપતિનો ગોકુલમાં પ્રવેશવાનો જે માર્ગ હતો, તે સાફ કરેલો હતો, તેના પર પાણીનો છંટકાવ કરેલો હતો. મોટા માણસો વડે અત્રંકૃત કરેલો હતો, કેળના સ્તંભ માર્ગ પર રોપેલા હતા અને ત્યાં રંગોળીઓ ચીતરેલી હતી. (૩૬-૪૨) વય, રૂપ અને ગુણથી શોભતી સુવાસિની સ્ત્રીઓ પ્રેમ અને આનંદથી જલકવચને માથે ધારણ કરી પ્રભુનાં દર્શન કરવા સંમુખ આવીને ઉભી હતી. તે બધી સુંદરીઓનું આંતરિક પ્રેમ સૂચક, તેમના મનનું પ્રમળતાથી હરણ કરનાર દષ્ટિ વડે, અભિનંદન કરી પ્રભુએ

પોતાના ઘરમાં પ્રવેશ કર્યો. (૪૩-૪૪) તે વખતે ત્યાં શ્રીગોકુલમાં શ્રીજીને દંડવત્ પ્રણામ કરનાર, વારંવાર સ્તુતિ કરનાર, પ્રેમપૂર્વક વારંવાર જ્યજ્યકાર શબ્દ કરનાર, અનિમેષ તેમનાં દર્શન કરનાર, તેમના ચરણકમલની રજ પર વારીજઈ તેને માથે ધારણ કરતા વારંવાર ન્યોચ્છાવરી કરતા અને હર્ષથી નાચતા, નજર વાળવા તે તે અનેક મંગલ કાર્ય કરતા, માર્ગ સંબંધી તે તે વૃત્તાંત વિષે પૂછતા ગોવર્ધન પર્વતના ધારણ કરવાના વૃત્તાંત સહિત ગોકુલના વૃત્તાંત કહેતા ભકતોનો, વિવિધ વેદપાઠ કરતા વિપ્રોનો અને દૂર્વા અક્ષતાદિ વિધિવત્ હાથમાં લઈ મંત્રોચ્ચાર કરી વિનયાવત શ્રીજીના મસ્તક પર અભિષેક કરતા બ્રાહ્મણોનો, અત્યંત ઉચ્છલિત પ્રેમવાળી દધિનાં વાસણો હાથમાં રાખવાથી શોભતી હસતા વદનકમળવાળી, દીર્ઘાક્ષી, સુંદર આભુષણોવાળી, અગ્રામ્ય ઉજ્જવળ વેષ ધારણ કરતી ગોપાંગનાઓનો, સ્તુતિ કરતા માગધ, ચારણ, સૂત અને બંદિજનોનો, અધિકારીઓનો તે તે કાર્ય કરનાર માણસોનો તથા શ્રીજીના દર્શન કરવા આગળ આવતા અનેકજનોનો મોટો મેળો જામ્યો હતો. (૪૫-૫૩) પછી સુંદર પુષ્પોના સુગંધિત તેલ અને અત્તરથી ભકતજનોએ શ્રીજીને પ્રેમથી અભ્યંગ કર્યો; ત્યાર પછી શ્રીજીએ કસ્તૂરી, કુંકુમ વગેરે સુગંધિત મનોહર અનતિઉષ્ણ જલ વડે સ્નાન કર્યું; અને અંગ લૂછી વસ્ત્રપરિધાનલીલા કરી. (૫૪-૫૫) પછી કુંકુમ ચંદનથી તિલકલીલા કરી. ત્યારબાદ શ્રીજી શ્રીનાથજીના મંદિરમાં પધારી શ્રીનાથજીની સેવા કરી. (૫૬) તે વખતે ત્યાં તાલમૃદંગાદિનો નાદ થયો, ઊંચે સ્વરે ગાન અને નૃત્ય થયાં, અત્યંત હર્ષથી માગધ, ચારણ, સૂત બ્રાહ્મણ તથા બંદીજનોએ ઘોષ કર્યા, વસ્ત્ર, આભુષણ તથા ઉજ્જવલ મૌકિતકમણિને સુવર્ણના હારનાં દાન થયાં. એ પ્રમાણે પ્રેમ ઉત્સાહ અને અત્યંત હર્ષથી પૂર્ણ એવો બહુ પ્રકારે ત્યાં ઉત્સવ થયો. (૫૭-૫૮)

આ પ્રમાણે શ્રીમદ્ ગોકુલેશલીલા સુધાસિંધુનો ભાગીરથીકૃતાર્થકરણ નામના નવમા કલ્લોલનો નવમો તરંગ પૂરો થયો ।
સ્વતહ કારજ સ્વરૂપકો, સ્વતહ લીલા હેત । વલ્લભ પ્રાગટ્ય સ્વતહ કરી, સ્વતહ કૃપાકે સમેત હવે તરંગ દશમો શરૂ થાય છે ॥

પછી તે ઉત્સવ પૂરો કરી નિર્દોષ પ્રભુ ઉચ્છલિત પ્રેમવાળા ભકતો સાથે પોતે સમસ્ત લક્ષ્મીના નિધાનરૂપ નિજમંદિરમાં પધાર્યા. (૧) ત્યાં જે અંતરંગભકતો, રસભકતો તથા તે માટે પાત્ર સૌએ તેમની કરુણારસપૂર્ણ અમૃતમયી દ્રષ્ટિ પ્રાપ્ત કરી. (૨) તેમણે રોમાંચિત થઈ હર્ષાંશ્રુ પાડ્યાં અને ઉચ્ચ સ્વરે હર્ષ વ્યક્ત કર્યો. પછી શ્રીજીની દાનલીલા, સ્વજનોને આશ્વાસન આપવાની ક્રીડા ભોજન મંદિરે જવાની તથા ભોજન કરવાની ક્રીડા, નિજમંદિરમાં પધારવાની ક્રીડા, કરુણારસની વર્ષા કરવાની લીલા, વિરહથી આર્ત સ્ત્રીભકતોને સાંત્વન આપવાની લીલા, બિરાજવાની લીલા, તે તે ભાવ પ્રગટ કરવાની અને એવી અન્યાન્ય લીલાઓ જે અમૃતથી પણ મધુર રુચિર હતી તે ત્યાં પ્રગટ થઈ. (૩-૫) ભકતોએ વિવિધ, અતુલ, અમૂલ્ય, સર્વોત્કૃષ્ટ જે ભેટો ધરી, તે નોકરો ઉપાડી ઉપાડીને ઘરમાં મૂકતા હતા, પણ શ્રીમહાપ્રભુજીના તેવા મોટા ઘરમાં પણ તે સમાઈ શકી નહિ. (૬-૭) યવનેન્દ્રની સેવા કરીને પ્રખ્યાત થયેલો તિરુમલ નામનો એક નટ હતો, તેનો પુત્ર નિત્યાનંદ હતો. તે ભાગ્યશાળી મહાત્માએ પ્રણામ કરી અત્યંત ભક્તિથી

૧૯

બહુ કીમતી અને મોટાં મોતી શ્રીજીના કાનમાં પડેરાવ્યાં. (૮-૮૬) હવે શ્રીમદ્માત્રમુજના સેવકોની સંખ્યા તેમનાં સુખમાં, તેજ અને ઓજ કીર્તિ, માહાત્મ્ય, પરાક્રમ, ઉદારતા, રાજનીતિ, અનુભવ પરંપરા વગેરે જોઈને તથા સાંભળી સાંભળીને, તે તે વાતો કે શક્તિનો પ્રભાવ સ્મરણ કરી કરીને તે દુષ્ટ અતિ પાખંડી સંન્યાસી શોકસમુદ્રમાં ડૂબી ગયો, અને તેમાંથી બહાર નીકળી શક્યો નહિ. (૧૦-૧૨૩) તેથી શ્રીગોકુલેશજીના મહાતેજની અવજ્ઞાથી તેના આહંકારનો પર્વત તૂટીને ભાંગી ગયો; શ્રીજીની નિંદારૂપી જે મોટી શિલાઓ હતી, તે શ્રીજીની કીર્તિરૂપ પવનથી વિક્ષિપ્ત થઈ ગઈ અને તે શિલાઓએ તે યતિ તથા તેના સેવકોના મસ્તક ઉપર વારં-વાર પડીને તેમની દશા મૃત્યુથી પણ ભયંકર બનાવી. (૧૩-૧૫) એ પ્રમાણે શૂકરતીર્થથી પાછા પધારીને શ્રીગોકુલમાં શ્રીગોકુલ-પતિ બિરાજ રહ્યા હતા, ત્યારે કોઈ ભક્તવરે આવીને પૂછ્યું (૧૬) કે આ પ્રમાણે આપનો તથા આપના ભક્તસમૂહનો અપરાધ કયો હોવા છતાં તે દુષ્ટ યતિ ઓજ દિન સુધી કેમ જીવતો રહ્યો છે, મરણ કેમ પામ્યો નથી? (૧૭) પ્રાણનાથે તેને કહ્યું કે તેણે ભગવદ્દેવોના જે અપરાધ કર્યા છે, તે અપરાધો જ તેને પોતાનાં કર્મોના ફલરૂપ નિંદા અને તિરસ્કાર જ્યાં ત્યાંથી સાંભળવા મળે તે તેનું મરણ લાવતા નથી; તે અપરાધો તેને અંતે નરકમાં નાખશે. આ લોકમાં તે પોતાની જે નિંદા સાંભળે છે, તે જ તેનું મરણ છે. (૧૮-૧૯૩) આ પ્રમાણે શ્રીગોકુલમાં બિરાજીને ભગવાન શ્રીગોકુલેશે ચાંદી, સોનું, મણિ, મોતી, હીરા, એ બધાની માળાઓ કણ, અંગુલિ અને હાથનાં આભૂષણો, અશ્વો, હાથી, મનોહર રથ, ધન, વસ્ત્ર, અન્ન આદિનું અનેક માણસોને દાન કર્યું; હજારો વિપ્રોને ભોજન કરાવ્યું; દેવાદારોને ઋણમાંથી મુક્તિ અપાવી; દરિદ્રોની દુર્ગતિ દૂર કરી; લગ્ન, પુત્રોત્સવ યજ્ઞોપવીત વગેરે કૃત્યો સંપાદિત કરાવ્યાં. વસ્ત્ર, અન્ન, દ્રવ્ય, તે તે વસ્તુની સહાય તથા ગૃહાદિના દાનથી પોતાના સ્વરૂપ દ્વારા કે પોતાના ભક્તોદ્ધાર અનેકોનો ઉદ્ધાર કર્યો; વૈદિક કર્મ કરી વૈદિક માર્ગ બહુ પ્રકારે પ્રવર્તાવ્યાં. (૨૦-૨૪૩) શ્રીમદ્ ભાગવત પર સુષોધિની નામની ટીકા કરીને અને અન્ય પોતાના નાના ગ્રંથો દ્વારા શ્રીમદ્ વલ્લભાચાર્યે સ્ફુટ કરેલો, અને ઇશ્વર શ્રીમદ્ વિકલનાથજીએ સુષોધિની પર ટિપ્પણી દ્વારા અને ગિરિરાજધારી પ્રભુની સેવા દ્વારા વિહિત કરેલો જે પુષ્ટિમાર્ગ છે કે જે ભગવત્પ્રાપ્તિનો માર્ગ છે, જે પ્રેમ પરમ્પરા અને સુંદર છે, તે પુષ્ટિમાર્ગને શ્રીજીએ કૃપા કરી ભક્તો આગળ ભાગવતાદિનું વ્યાખ્યાન કરીને આદરપૂર્વક સ્ફુટ કર્યો, તેનું પાલન કર્યું અને તેની વૃદ્ધિ કરી. (૨૫-૨૮) તે પુષ્ટિમાર્ગનું અવાંતર ફલ અવતારી કૃષ્ણની પ્રાપ્તિ છે, જેનું પરમ ફલ પોતાના રસસ્વરૂપની પ્રાપ્તિ છે, તે ફલનું સદા તેઓશ્રી પોતાની કૃપાને અનુસરીને મારા જેવાને નિર્મર્યાદ દાન કરે છે. તેમની કૃપા નિર્હેતુક અને દીનજનો પ્રત્યે વિશેષ કરીને હોય છે. તે તે નગરમાંથી આવતા પંડિતોને ઇશ્વર શ્રીજી અમિત ધન આપે છે, અને વચનામૃતો દ્વારા તેમનું સિંચન કરે છે રોગી, અંધબહેરા, પંગુ, મૂર્ખ હાથ વિનાના, વૃદ્ધ, બાળક અને અનાથનું પાલન કરતા શ્રીજી શ્રીગોકુલમાં બિરાજતા હતા. (૨૯-૩૨૩)

૨૦

એ પ્રમાણે સુચારુ અકાવન તરંગોમાં મેં શ્રીમહાપ્રભુજીની ભાગવતધર્મની રક્ષારૂપ લીલા ગાઈ છે. એ લીલાનું જે પઠન કરે છે, કે કીર્તન કરે છે, વર્ણન કરે છે કે તેનો વિચાર કરે છે, તેની પુષ્ટિ કરે છે, તેને સાંભળે કે સંભળાવે છે, તેને સેવે છે કે સ્મરે છે, તેનું અર્ચન કરે છે. તેને નમે છે, કે તેનો આદર કરે છે, તે લોકો બાહ્યાંતર સર્વ શત્રુઓ પર વિજય પામે છે. સદ્ભક્તોની સંગતિ પ્રાપ્ત કરે છે. સ્વાર્થસાધિકા દુર્લભતમ એવી ભગવદ્ધર્મમાં તેની રતિ થાય છે; ભગવદ્ધર્મ પ્રત્યે તેનામાં પ્રેમ જાગે છે, ભગવદ્ધર્મમાં દ્રઢ વિશ્વાસ થાય છે; ભક્તોમાં પરમ પ્રીતિ જાગે તથા ભગવાન પ્રત્યે સ્થિર ભક્તિ ઉપજે છે, દુષ્ટ સંસર્ગમાં અરૂચિ થાય છે. શ્રીગોકુલેશની પરમ દયા પ્રાપ્ત કરે છે, તથા સર્વવિઘ્નો નિવૃત્ત થાય છે, પરમ ધામ શ્રીગોકુલમાં નિશ્ચલ વાસ મેળવે છે, અને ત્યાં પ્રભુમાં પરમ પ્રેમ થાય છે, ત્યાં તેમનું દર્શન, તેમની તે તે પ્રેમપૂર્ણ કથાવાર્તા અને તેમનું તેવું સ્મિત વગેરે વિશેષ વસ્તુઓની અતિદુર્લભ અનુભૂતિ થાય છે; તથા અમારા જેવાઓ પુષ્ટિમાર્ગનું જે પરમ ને મધુર ફલ છે, તે ફલ જે મુક્તિથી પણ અધિક છે, તે પણ તે સદા પ્રાપ્ત કરે છે. શ્રીગોકુલપતિ પણ જેના ગુણાનુવાદ કરે છે, તેવા પુરુષશ્રેષ્ઠનો તે સુખદિ-માન સંગ પ્રાપ્ત કરે છે; ધર્મ, અર્થ, કામ, મોક્ષ, સિદ્ધિઓ, પરમ શ્રેષ્ઠીપદ, પરમ ઇન્દ્રપદ, સર્વભૂમિનું ઇશ્વરત્વપદ, રસાધિપતિનું પદ, સર્વફલ અને અન્યફલ પણ આમાં સમાવિષ્ટ થઈ જાય છે. (૩૩-૪૪) વધુ શું કહું? પુરુષોત્તમ શેખર પ્રભુ સર્વનું મૂલ છે, તે જ ભગવાન છે, સ્વતંત્ર છે, પરમેશ્વર છે, તે સર્વેશ્વર શિરોમણી પ્રિયતમ શ્રીગોકુલાધીશ એવા જીવને પોતાના તરીકે સ્વીકારીને યોગ્યતાપૂર્વક તેને કૃતાર્થ કરે છે; તેને મનોરથથી ય અધિક ફલ આપે છે, તેઓ તેનેશ્રી વશ રહે છે, તેનો કદીય ત્યાગ કરતા નથી; એવો જીવ જે આ મહાપ્રભુજીને પોતાને સોંપી દે, તે પોતે તેને વશ થઈ જાય છે; હે સજ્જન, આ લીલા દ્વારા ધનાર્થી ધન પ્રાપ્ત કરે છે, રાજ્યકામી રાજ્ય પ્રાપ્ત કરે છે, મુક્તિવાંચ્છુ મુક્તિ અને સર્વ કામનાને પ્રાપ્ત કરે છે. (૪૫-૪૯)

આ પ્રમાણે શ્રીમદ્ ગોકુલેશલીલા સુધાસિંધુનો ભાગીરથીકૃતાર્થકરણ નામના નવમા કલ્લોલનો દશમો તરંગ પૂરો થયો । સખ અવતાર ન મૂલ હે, સખકો જીવન એહ । પાવત વલ્લભ રૂપકો, નિશ્ચે મારગ રનેહ ॥ હવે તરંગ અગીયારમો શરૂ થાય છે ॥

પ્રથમ તરંગમાં આ પ્રકારની વાત છે. શ્રીયમુનાજીની વિનંતીનું અનુમોદન કરી, સુમુર્છિતનો નિશ્ચય કરી, બધું તૈયાર કરી શ્રીજીએ શૂકરતીર્થ પ્રતિ પ્રસ્થાન કર્યું; પ્રભુની કૃપાશક્તિએ આધિભૌતિકને આશ્વાસન આપ્યું, શ્રીગોકુલની પાસે બૃહદ્વન નામની જગા નગર જેવી બની, શ્રીગોકુલની શોભા વધી; પછી બ્રહ્માંડતીર્થમાં વીસ દિવસ શ્રીજી રહ્યા અને ત્યાં તે કુટિલ સંન્યાસીના વચનનો નિરાદર કર્યો. (૧-૪) બીજા તરંગમાં આ પ્રકારની ઘટના છે. દુષ્ટ યતિની પ્રભુના ઉત્તરથી ઝાંખા પડી જવાની તથા તેના પ્રત્નાપની વાત મેં કહી છે. તે સાંભળીને ભગવાનનું અમૃતના સાગર જેવું વચન, જયજયકાર શબ્દથી અસુરનો માનસિક કલેશ, ભગવાનનું ગોવર્ધનપ્રતિ સ્વપ્રભુ શ્રીગોવર્ધનધારીના દર્શનાર્થે ગમન, અને ત્યાંથી આગમન

૨૦

મ્લેચ્છપતિના પત્રની પ્રતિક્ષા કર્યા વિના જ સૌરમ ગામે ગમન, ત્યાંથી ચંદ્રતાલ પાસે ઉરો નાખવો, જે ઉરામાં ગંભીરા ગામના મુખી આલમરાયનું વેશ્યા સહિત ભક્તિપૂર્વક આગમન, તે વેશ્યાપ્રતિ પ્રભુની કડુણા, તેજ પ્રમાણે વીરભદ્ર પર કડુણા કરી, દીવડી નામના ગામે વિધવા ભિક્ષુણી સાથે વિનોદ કર્યો કે શું તમને વિધવાએને પતિ વહેંચીને આપું? પછી સુંદર પુખ્તોનું તેલ ગંધેરી ગામની સીમમાં રેડાઈ ગયું, ત્યાં સુધીની વાત બીજા તરંગમાં છે. (૫-૧૦) ત્રીજા તરંગમાં મેં આ પ્રમાણે કહ્યું છે. શૂકરતીર્થમાં પ્રભુનો પ્રવેશ, ત્યાંના ઊંચા કિનારે સેવકોએ ભૂમિ સપાટ કરી, ત્યાં ડુંગરજી નામના શ્રેષ્ઠ રાજપુત્રનો સમાગમ થયો, અનેક દુર્નિવાર ચોરોના ત્રાસની વાત વાતસલ્યતાપૂર્વક લોકોએ કરી, તેમનું સમાધાન પ્રાણેશ્વરે કર્યું, ભાગરથીને કૃતાર્થ કરી, શ્રીનાથજીની સેવા કરી, બીજે દિવસે પ્રાતઃકાળમાં પ્રભુનો જન્મમહોત્સવ ભકતોના પરિતોષ સંતોષ પૂર્વક માણ્યો. (૧૧-૧૪) ચોથા તરંગમાં આ પ્રસંગ છે; પુત્ર મરી જવાથી પ્રભુના પ્રભાવથી ડરીને ચોર ચોરેલા બળદને પાછો મૂકી ગયો, અષ્ટતીર્થોને પાવન કર્યાં, લોકોને દર્શનાદિથી કૃતાર્થ કર્યાં, દુર્બુદ્ધિ યતિએ પત્ર લખી અન્નાદિનું વેચાણ બંધ કરાવ્યું, ઉદમ નામના વણિકે પ્રભુ પાસે આવી સર્વ કાંઈ વેચવાની વિજ્ઞાપના કરી, તે પ્રકારની રાજનીતિથી સર્વ વણિકોએ પ્રભુ પાસે આવી સર્વ કાંઈ વેચવાની ઇચ્છા બતાવી; અહીં મોહનરાય અને પ્રહલાદ ગુરાહર પ્રભુને શરણે આવ્યા અને તેમણે ધાસ તથા કાષ્ટ વગેરેની સેવા કરી, માગસર સુદ પૂનમે પ્રભુએ ચંદ્રગ્રહણનું સ્નાન કર્યું, પછી ભામિનીજીને આશ્વાસન આપવા શ્રીજી ગોકુલ ગયા, સત્યવાક પ્રભુએ ભોજનશયનાદિ પોતાનું ઘર છોડી પુષ્પાવતીના ઘેર જ કર્યું, પછી પોતે ગોવર્ધનનાથજીનાં દર્શન કરવા ગિરિરાજ પધાર્યા, ત્યાંથી પાછા પધાર્યા અને વિહારી કવિને ઘોડો ભેટ આપ્યો. (૧૫-૨૨) પાંચમા તરંગમાં આ પ્રમાણે કહ્યું છે. મેઘવટાને વચન માત્રથી પ્રભુએ દૂર કરી દીધી, પછી કાશ્મીરથી યવનેશ્વર એકદમ આગ્રા આવ્યો, માર્ગમાં તેને પેટનું શૂલ ઉપડ્યું, તે દૂર કરવા સારંગદેવના હાથે મથુરામાં બ્રાહ્મણોને વહેંચવા સુવર્ણ મોકલ્યું, તેની પ્રિયા બેગમે કહ્યું કે ગોકુલેશ પ્રભુને ગોકુલ છોડવાનું કહ્યું, તેથી અપરાધ થયો, તેથી શૂલ ચડ્યું છે, ગોકુલેશના સ્મરણમાત્રથી શૂલ દુર થઈ ગયું, યતિએ તે સુવર્ણ લઈ લીધું, યવનેશ્વરે તથા તેની બેગમે તેના પર ક્રોધ કર્યો, દીલ્હીમાં એક વીરકૃત મ્લેચ્છ મુનિ સાથે યવનેશ્વરની વાતચીત થઈ, તે વખતે તેણે યતીની નિંદા કરી અને પ્રાણનાથની યથાર્થ પ્રશંસા કરી, પરિણામે મ્લેચ્છપતિને પશ્ચાત્તાપ થયો. (૨૩-૨૯) છઠ્ઠા તરંગમાં મ્લેચ્છપતિનું આગમન અને પોતાની પાસે બાદશાહ આવે, એની પ્રતિક્ષા કરતો યતિ, બાદશાહ પોતાની પાસે ન આવતાં, ઝાંખો પડી ગયો, તે યતિનો અને તેના સેવકોનો બાદશાહ તથા તેની બેગમ તથા બધાંએ તિરસ્કાર કર્યો અને પ્રાણનાથ વિષેની સાચી વાત જાણી. (૩૦-૩૧) સાતમા તરંગમાં આ પ્રમાણે મેં કહ્યું છે: જેમ જેમ યવનેશ ગોકુલ પાસે આવતો હતો, તેમ તેમ તે ગોકુલને અત્યંત તેજડીન બેતો હતો; નિકટવર્તી સેવકોને પૂછ્યું કે આ

ગામડા જેવું શું છે? તેમના ઉત્તરથી તે વિસ્મય પામ્યો; તેણે પ્રભુના ગુણ જાણી આસક્ષ્યાનને કહ્યું કે તેમને પાછા બોલાવો; શ્રીગોકુલેશજીના સંબંધથી જેમણે માલા ત્યાગ કર્યો હતો, તેમને યવનેશે માલા આપી, યવનેશે પ્રભુની સ્તુતિ કરી બતાવી. તેથી તેઓ ઝાંખા પડી ગયા તે યવનેશ આગ્રામાં આવ્યો, ગોધૂ દ્વારા તે યવનેશનો અભિપ્રાય જાણી શ્રીજી પ્રસન્ન થયા; પછી આસક્ષ્યાનનોપત્ર શ્રીજીના ભાણેજમધુસૂદન ભટ્ટ લાવ્યા; (૩૨-૩૭) આઠમા તરંગમાં મેં આ પ્રમાણે કહ્યું છે; પ્રિયતમ પ્રભુએ આસક્ષ્યાન તથા મ્લેચ્છપતિને દર્શન આપ્યાં, ગોકુલમાં રહેવા સંબંધી મંજુલ વાતચીત તેમની સાથે થઈ; પોતાની સંપત્તી બાબત મુકુંદદાસ સાથે વાતચીત, પ્રભુએ તેનો સ્વીકાર કર્યો, ત્યાંથી પધારી શૂકર ક્ષેત્રમાં ત્રણ દિવસ શ્રીજી બિરાજ્યા, પછી ગોકુલ તરફ પ્રસ્થાન કર્યું, કોલાગ્રામ પાસે પોતે આવી પહોંચ્યા અને ત્યાં શ્રીજી બે દિવસ બિરાજ્યા. (૩૮-૪૧) નવમા તરંગમાં મેં કહ્યું છે કે મહામહોત્સવ-પૂર્વક શ્રીજીએ શ્રીગોકુલમાં પ્રવેશ કર્યો. દશમા તરંગમાં આ પ્રમાણે કહ્યું છે. પ્રભુએ નાનાવીધ લીલા કરી, ભકતોએ તેમને ભેટ ધરી, નિત્યાનંદે શ્રીજીને મોતી પહેરાવ્યાં, પ્રભુના ઉત્કર્ષથી તે જ ક્ષણે દુષ્ટ સંન્યાસીને તાપ થયો, તેનું જીવન એ જ મરણ છે. એમ શ્રીજીએ કહ્યું, ત્રણે જગતના પતિ શ્રીજીએ અનેક જીવો પર વિવિધ પ્રકારનો અનુગ્રહ કર્યો; તે ઉપરાંત ભગવાનની આવી લીલાના પાઠાદિના વિવિધ ફલ પણ વર્ણવ્યાં. (૪૨-૪૫) એકાદશ તરંગમાં દસે તરંગોના અર્થો સંક્ષેપમાં કહ્યા. કે રસીક જનો, પ્રેમથી કોમલ બનેલા ચિત્તમાં એ બધું ધારણ કરી, શ્રીમદ્ગોકુલ સર્વરવને પ્રાપ્ત કરાવનાર, મધુર ફલરૂપ સર્વને સર્વ ઇષ્ટ આપનાર; સર્વનું સર્વ અનિષ્ટ નષ્ટ કરનાર, એવો હવે પછી કહેવામાં આવનાર દશમા કલ્લોલનું કર્ણરૂપી હાથ વડે પાન કરો. (૪૬-૪૭૩)

॥ આ પ્રમાણે શ્રીમદ્ ગોકુલેશલીલા સુધાસિંધુનો ભાગીરથીકૃતાર્થકરણ નામના નવમા કલ્લોલનો અગીયારમો તરંગ પૂરો થયો ॥

શ્રી ગોકુલેશ લીલા સુધા સિંધુ

અંતર્ગત ભાગીરથીકૃતાર્થકરણ

નામનો

કલ્લોલ નવમો સંપૂર્ણ થયો.

નવમા કલ્લોલના કુલ શ્લોક ૫૨૩૩